

**VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS JUSTICIJOS KATEDRA**

Ingos Bagdonavičienės
IV kurso, baudžiamosios teisės
studijų šakos studentės

**MAGISTRINIS DARBAS
PIKTNAUDŽIAVIMO TARNYBA SUDĖTIES ANALIZĖ**

Vadovas: Dr. Andžej Čaikovski

Recenzentė: Doc.dr. Anna Drakšienė

Vilnius, 2010

Turinys

Įvadas.....	2
1. Piktnaudžiavimo tarnyba sampratos analizė.....	4
1.1. Piktnaudžiavimo tarnyba apibrėžimo kilmė, samprata, požymiai.....	4
1.2. Piktnaudžiavimo tarnyba istorinė raida Lietuvos Respublikoje	10
1.3. Baudžiamųjų įstatymų, nustatančių atsakomybę už piktnaudžiavimą, kaitos analizė	12
2. Piktnaudžiavimo tarnyba sudėties analizė.....	17
2.1. Objektas	17
2.2. Objektyvioji pusė.....	18
2.3. Subjektas.....	22
2.4. Subjektyvioji pusė	33
2.5. Didelės žalos kaip padarinio nustatymas.....	37
2.6. Sankcija	40
2.7. Juridinis asmuo, kaip specialus atsakomybės subjektas.....	42
3. Kvalifikuota piktnaudžiavimo sudėties požymiai	45
3.1. Turtinės ir asmeninės naudos skiriamieji bruožai	45
3.2. Subjekto reikšmė	48
3.3. Padariniai, kaip nusikaltimą kvalifikuojantis požymis.....	48
3.4. Tarnybinių įgaliojimų viršijimo kvalifikavimo reikšmė	49
4. Piktnaudžiavimo tarnyba kaip drausminio nusižengimo atskyrimas nuo nusikaltimo.....	50
4.1. Subjektyvieji požymiai	50
4.2. Padariniai kaip skiriamasis požymis.....	50
4.3. Administracinės atsakomybės pagrindai	51
Išvados ir pasiūlymai	53
Analysis of Constituent elements of the Abuse of office (summary).....	55
Literatūros sąrašas	56

Ivadas

Šio magistrinio darbo tema piktnaudžiavimo tarnyba sudėties, numatytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnyje, analizė. Įstatymų leidėjas turi pareigą apsaugoti valstybės interesus neatmetant galimybės už nusikaltimus valstybės tarnybai nustatyti ir baudžiamąją atsakomybę. Piktnaudžiavimo, kuris numatytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso minėtame straipsnyje objektyvieji požymiai, tai yra veika pasireiškia piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimu. Dėl tokios padaromos veikos kyla pavojingi padariniai: didelės žalos valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam asmeniui padarymas. Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi susijęs su valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens savo tarnybinės padėties, įgaliojimų viršijimu. Tai dvi iš esmės savarankiškų, alternatyvių nusikaltimų sudėtys-piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi ir tarnybos įgaliojimų viršijimas. Šios dvi sudėtys bus nagrinėjamos šiame darbe.

Šio darbo *temos aktualumas* pasireiškia tame, kad paskutiniu metu piktnaudžiavimas, kaip nusikalstamas reiškinys, turi tendenciją didėti. Todėl darbe bus tiriamas piktnaudžiavimas kaip teisminės praktikos reiškinys. Teisinėje literatūroje yra mažai analizuota žemesnių instancijų teismų praktika, todėl piktnaudžiavimo, kaip nusikaltimo, ištyrimui reikalinga praktinė žemesnės instancijos teismo nuosprendžių analizė. Tam tikslui buvo pasirinktas Vilniaus miesto III-asis apylinkės teismas. Šios temos aktualumo svarbą apibūdina ir teisėjų, nagrinėjančių baudžiamąsias bylas, nuomonė dėl pačio straipsnio dispozicijos per mažo išaiškinimo.

Darbo *temos naujumas* pasireiškia tame, kad pati šio nusikaltimo sudėtis plačiąja prasme nebuvo analizuojama. Moksliniuose straipsniuose plačiai aprašytas šio nusikaltimo subjektas, didelės žalos, kaip šio nusikaltimo požymio, įvertinimo kriterijus. Atskirus piktnaudžiavimo aspektus nagrinėjo D. Bukelienė knygoje „Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto išvaistymą“ aprašydama baudžiamosios atsakomybės už piktnaudžiavimą istorinius pagrindus, Dr. A. Čaikovski moksliniame darbe „Valstybės tarnautojui prilygintas asmuo: funkcijos ir įgaliojimai“, daktaro disertacijoje „Nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams subjektas“ labai išsamiai aprašydamas analizuojamo nusikaltimo subjektą, jo amžių. E. Gruodytė savo moksliniame straipsnyje „Valstybės tarnautojo samprata nusikaltimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams skyriuje“ valstybės tarnybos, viešųjų interesų esmę. L. Pakštaitis savo darbe „Piktnaudžiavimo kriminalizavimo, vertinimo bei normos tobulinimo problemos“ išdėstė piktnaudžiavimo kaip nusikalstamos veikos kriminalizavimo problemas. V. Piesliakas, seminaro medžiagoje, pasisakė apie nusikaltimus valstybės tarnybai Lietuvos baudžiamojoje teisėje nuo 1961 metų iki naujo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projekto. T. Girdenis aprašė didelės žalos kaip piktnaudžiavimo sudėties požymį savo moksliniame darbe „Didelės žalos

darymas valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam arba fiziniam asmeniui kaip piktnaudžiavimo sudėties požymiai“. Mažai aprašoma apie objektą, objektyviają šio nusikaltimo pusę, šio nusikaltimo padarymo motyvą, piktnaudžiavimą tarnyba ir tarnybinių įgaliojimų viršijimą, kaip iš esmės dvi savarankiškas, alternatyvias nusikaltimo sudėtis, statutinius valstybės pareigūnus kaip šio nusikaltimo subjektus.

Šio *darbo objektas* – piktnaudžiavimo tarnyba, tarnybos įgaliojimų viršijimo kaip nusikalstamų reiškinių ištyrimas. Todėl darbe bus bandoma atsakyti į klausimą kaip šių nusikalstamų veikų išvengti, ką galima supaprastinti, kokie požymiai išsamiau turėtų būti įvertinami, kad palengvinti teismų darbą kvalifikuojant šias dvi nusikalstamas veikas ir priimant nuosprendžius.

Šio *darbo tikslas* – išanalizuoti ir pilnai atskleisti piktnaudžiavimo sudėtį, tai yra objektą, objektyviają pusę, subjektą, subjektyviają pusę ir bendro pobūdžio nusikaltimus valstybės tarnybai. Analizė bus atliekama tam tikslui, kad kuo išsamiau ir įvairiapusiškiau išanalizuoti, įvertinti moksliniuose straipsniuose, disertacijose, baudžiamosios teisės literatūroje aprašytus atskirus šio nusikaltimo aspektus. Taip pat darbe bus analizuojama kaip tam tikrose užsienio valstybėse yra interpretuojamas piktnaudžiavimas, nusikaltimai valstybės tarnybai.

Darbo tikslui pasiekti buvo iškelti šie *uždaviniai*:

- Išsamus ir įvairiapusiškas mokslinių straipsnių, disertacijų, baudžiamosios teisės literatūros vertinimas;
- Nusikaltimų valstybės tarnybai esmės atskleidimas;
- Žemesnės instancijos teismo nuosprendžių analizė ir vertinimas;
- Išskirti pagrindinius skirtumus tarp piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi ir tarnybinių įgaliojimų viršijimo, kaip dvejus iš esmės savarankiškas, alternatyvias nusikaltimo sudėtis.
- Užsienio valstybių baudžiamosios teisės tarnybinių nusikaltimų analizė;
- Pateikti piktnaudžiavimo, kaip drausminio nusižengimo, probleminius aspektus;
- Atlikus įvairiapusę analizę pateikti pasiūlymus dėl piktnaudžiavimo sudėties.

Darbe bus atliekama piktnaudžiavimo, kaip baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos, sampratos, sąvokos kilmės, jo istorinės raidos istorinė apžvalga. Istorinis metodas pasirinktas todėl, kad būtų plačiau atskleista šios sudėties kaita nuo pat pirmojo šaltinio, tai yra baudžiamojo statuto. Taip pat pasirinktas lyginamasis metodas – lyginami JAV, Didžiosios Britanijos, Europos Sąjungos (Italijos, Prancūzijos, Vokietijos), taip pat Rusijos Federacijos, Baltarusijos Respublikos nusikaltimai valstybės tarnybai.

1. Piktnaudžiavimo tarnyba sampratos analizė

1.1. Piktnaudžiavimo tarnyba apibrėžimo kilmė, samprata, požymiai

Piktnaudžiavimas tai tokie pareigūno veiksmai ar neveikimas, kai tarnybinė padėtis naudojama ne tarnybos interesais arba ne pagal įstatymus bei kitus teisės aktus, arba savanaudiškais tikslais (neteisėtai pasisavinamas ar kitiems perleidžiamas svetimas turtas, lėšos ir t.t.) ar dėl kitokių asmeninių paskatų (keršto, pavydo, karjerizmo, neteisėtų paslaugų teikimo ir t.t.), taip pat tokie pareigūno veiksmai, kai viršijami suteikti įgaliojimai ar savavaliaujama.¹ Taip piktnaudžiavimo sąvoką buvo aprašyta 1998 metų Seimo kontrolierių įstatyme. Piktnaudžiavimo tarnyba pakeistas apibrėžimas buvo įtvirtintas 2003 metų liepos mėnesį, Seimui pritarus Valstybės tarnybos įstatymo pataisoms. Valstybės tarnybos įstatymo 2 straipsnio 13 dalyje buvo pateiktas piktnaudžiavimo tarnyba naujas apibrėžimas. Įstatymas numato, jog piktnaudžiavimas tarnyba-valstybės tarnautojo veika (veikimas ar neveikimas), kai tarnybinė padėtis naudojama ne tarnybos interesais arba ne pagal įstatymus ar kitus teisės aktus, arba savanaudiškais tikslais (neteisėtai pasisavinamas ar kitiems perleidžiamas svetimas turtas, lėšos ir t.t.) ar dėl kitokių asmeninių paskatų (keršto, pavydo, karjerizmo, neteisėtų paslaugų teikimo ir t.t.), taip pat valstybės tarnautojo veiksmai, kuriais viršijami suteikti įgaliojimai.² Lyginant šias dvi sąvokas, kurios pateiktos atskiruose įstatymuose matoma, kad skirtumai pasireiškia tik tame, kad vietoje pareigūno atsiranda valstybės tarnautojas ir nebėra žodžio savavaliaujama. Tokia įstatymo sąvoka atsirado norint užkirsti kelią fiziniams asmenims, o būtent valstybės tarnautojams, einantiems pareigas valstybės tarnyboje, atliekantiems viešojo administravimo veiklą ir turintiems valstybės tarnautojo statusą, piktnaudžiauti jiems suteiktais įgaliojimais. Vienas šios sąvokos apibrėžimo atsiradimo motyvų buvo tas, kad būtų užkirstas kelias korupcijai, kuri sparčiai plito pačioje valstybės tarnyboje ir tarp pačių valstybės tarnautojų.

Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalis nustato, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, tuo garantuodamos ir užtikrindamos žmogaus teisių ir laisvių apsaugą ir garantiją. Valstybės tarnybos įstatymas nustato, kad valstybės tarnyba grindžiama tam tikrais principais, kurių privalu laikytis ir kurie turi užtikrinti asmenų teises, laisves ir teisėtus interesus. Todėl ne ką mažiau svarbi valstybės tarnybos apsauga baudžiamosios teisės priemonėmis, kad būtų užkirstas kelias kėsintis į normalią valstybės tarnybos veiklą. Pačių nusikaltimų valstybės tarnybai esmė yra ta, kad šiais nusikaltimais yra griaunamos konstitucinės nuostatos ta prasme, kad valstybės valdžia turi tarnauti žmonėms.

---

¹ Lietuvos Respublikos seimo kontrolierių įstatymas. Valstybės žinios, 1998, Nr. VIII-950;

² Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 45-1708;

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalis numato, kad „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“.³ Tai pačią aukščiausią galią turinti imperatyvi konstitucinė norma. Ir ji įpareigoja valstybės tarnautojus dirbti visos visuomenės labui, priimti aiškius, nediskriminuojančius sprendimus ir netenkinti savo privačių interesų. Valstybės tarnyba turi veikti paklusdama Konstitucijai ir teisei. Kiekviena valstybės, savivaldybės institucija, taip pat ir juose dirbantys valstybės tarnautojai turi laikytis teisėtumo reikalavimų. Valstybės tarnautojai turi nepiktnaudžiauti jiems nustatytais galiomis, nepažeisti teisės aktų reikalavimų. Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 30 d. nutarime konstatavo, kad valstybės institucijos pareigūnai turi saugoti, ginti žmogaus teises ir laisves; ypač svarbu, kad, vykdydami jiems patikėtas funkcijas, jie patys nepažeistų žmogaus teisių ir laisvių. Konstitucija įstatymų leidėjui suteikia pareigą valstybės tarnybos santykius reguliuoti, o valstybės tarnybos sistema turi veikti taip, kad ne tik būtų nustatyta atsakomybė už valstybės tarnyboje padarytus pažeidimus, bet ir kad asmenys, padarę pažeidimus valstybės tarnyboje, būtų traukiami atsakomybėn.

Nusikaltimų valstybės tarnybai ypatybė yra ta, kad juo įvykdo žmonės, kurie įstatymu yra įpareigoti saugoti, vykdyti įstatymus. Šie nusikaltimai yra plačiai išplitę kaip korupcinio pobūdžio nusikaltimai valstybės valdžios įstaigose taip pat ir daugelyje užsienio šalių. Todėl šių šalių įstatymų leidėjai gana griežtai, pasinaudojant būtent įstatymų leidyba kovoja su kyšininkavimu, piktnaudžiavimu ir kitais pavojingais nusikaltimais valstybės tarnybai. Ir kas įdomiausia stengiasi kreipti mažesnę dėmesį į paplitusius mažiau pavojingus nusikaltimus, kurie išplitę valdininkų tarpe. Pavyzdžiui, dovanos, iki tam tikros nustatytos sumos, gavimas nelaikomas nusikaltimu.

Šiuolaikinė užsienio šalių įstatymų leidyba stengiasi surasti optimalų kovos būdą su piktnaudžiavimu tarnyboje. Įdomios savo įstatymais yra kontinentinės valstybės, tai Vokietija, Prancūzija, Italija ir anglosaksų valstybės, tai Didžioji Britanija ir Jungtinės Amerikos Valstijos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiose šalyse paskutiniaisiais metais baudžiamosios teisės sistemoje vyksta labai svarbūs pokyčiai. Tai neatsiejamai susiję su nusikaltimais valstybės tarnybai. Ir šių šalių baudžiamosios teisės tendencijos, kurios susijusios su nusikaltimais valstybės tarnybai, lygintinos su mūsų valstybės įstatymais.

Vokietijoje, po didžiosios baudžiamosios kodekso reformos, kuri buvo baigta 1975 metais, buvo priimta nauja baudžiamosios kodekso redakcija (1987 metai). Šiame kodekse iš naujo buvo suformuluoti kai kurie nusikaltimai valstybės tarnybai. Prancūzijoje naujas baudžiamasis kodeksas buvo priimtas 1992 metais. Jis pakeitė 1810 metų baudžiamąjį kodeksą, iš ko galima suprasti, kad Prancūzijos baudžiamosios teisės sistema yra tobulesnė negu Lietuvos lyginant su baudžiamųjų įstatymų kaita. Įdomu tai, kad 1810 metu Prancūzijos baudžiamasis kodeksas turėjo įtakos kitų

---

³ Lietuvos Respublikos Konstitucija (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014;

Europos ir kontinentinių šalių baudžiamųjų kodeksų formavimui. Naujas Prancūzijos baudžiamasis kodeksas yra vertas dėmesio ta prasme, kad jame gausu apibendrintų formuluočių, jų griežtumas ir išbaigtumas, melagingos patetikos nebuvimas. Italijoje, 1990 metais, labai stipriai pasikeitė baudžiamųjų įstatymų, numatančių atsakomybę už piktnaudžiavimą tarnyba reguliavimas. O kas liečia anglosaksų teisės, tai patys žymiausi pasikeitimai nusikaltimų valstybės tarnybai sferoje įvyko JAV ir atskirose jos valstijose. JAV 1962 metais buvo priimtas taip vadinamas Pavyzdinis baudžiamasis kodeksas, kuris buvo rekomenduotas Amerikos teisės instituto kaip reforminis modelis atskiroms valstijoms. Tai buvo pradžia tam, kad atskiros valstijos priėmė naujus baudžiamuosius kodeksus. Tačiau atskirų valstijų įstatymų leidėjai ne visiškai kreipė dėmesį į Pavyzdinio baudžiamojo kodekso rekomenduojamus priimti įstatymus. Jų baudžiamųjų kodeksų traktuotės buvo žymiai įvairiapusiškesnės. Ir šios traktuotės ypatingai palietė nusikaltimus tarnybai. Pavyzdiniame baudžiamajame kodekse, jo skyrius „Nusikaltimai prieš viešą administraciją“ apėmė tokius nusikaltimus kaip kyšininkavimas, melagingas liudijimas, piktnaudžiavimas tarnyba. Piktnaudžiavimą sudarė tokios neteisėtos veikos kaip neteisėtas sulaikymas, krata. Įdomu tai, kad atskiros valstijos neatsižvelgė į per daug persipynusius nusikaltimus tarnybai ir teisingumui, kurių subjektu buvo fizinis asmuo. Šių šalių baudžiamųjų įstatymų, kurie skirti valstybės tarnybai, reguliavimas yra labai skirtingas ir įvairiapusis, kartais prieštaringas ir keistinas, netgi analizuojant vieną ir tą pačią šalį.

Visų pirma, kai kurių Vakarų šalių, įstatymų leidyba skirtingai išskiria nusikalstamas veikas valstybės tarnybai. Patį pagrindinį vaidmenį vaidina valstybės tarnautojo statuso suvokimas. Esme tame, kad tradicinė baudžiamosios teisės doktrina kildinama iš baudžiamojo kodekso ypatingosios, Lietuvoje specialiosios, dalies sąsajomis su nusikaltimo objekto sistema. Tai nusikaltimai valstybei, asmeniui, nuosavybei, valdymo tvarkai. Ir todėl tarnybiniai nusikaltimai ypatingai atskiriami nuo kitų nusikaltimų, nes jų kvalifikavimui svarbus ne objektas, o nusikaltimo subjektas. Skirtinga pareigūnų traktuotė ir supratimas, suteikia galimybę labai skirtingai traktuoti piktnaudžiavimo tarnybai veikas. Pareiginius nusikaltimus kartais sunku atskirti nuo kitų nusikaltimų, tokių kaip valstybinio turto pasisavinimas piktnaudžiaujant tarnyba, paslapties atskleidimas naudojantis tarnybine padėtimi. Šių šalių įstatymų leidėjai šiuos klausimus sprendžia keisdami savo pozicijas tuo, kad siaurina arba išplečia tarnybinių nusikaltimų ratą.

Kas liečia piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi, tai Vakarų šalių įstatymų leidyboje išskiriamos dvi tendencijos. Viena iš jų, tai atsisakymas nuo bendro piktnaudžiavimo tarnyba apibrėžimo, apsiribojant tik kai kurių atskirų rūšių nusikaltimų piktnaudžiavimui išskyrimu, pavyzdžiui kaip Vokietijoje. Kita tendencija pasireiškia tuo, kad stengiamasi vienodai ir bendrai išskirti ir susisteminti bet kokius piktnaudžiavimo atvejus. Ir šios dvi tendencijos ar kryptingas įstatymų leidėjos tendencingumas turi pakankamą pagrindą. Svarbu tai, kad konkrečios, atskiros

pareigūnų piktnaudžiavimo, kaip nusikaltimo rūšys, gali būti kvalifikuojamos ne kaip savarankiški nusikaltimai, o kaip pasikėsinimas į piliečio teises (susirašinėjimo slaptumo pažeidimas), nusikaltimai teisingumui (neteisėtas sulaikymas) ar nuosavybei (turto pasisavinimas pasinaudojant tarnybine padėtimi).

Dar carinėje Rusijoje tiriant nusikaltimus, kurios padarė valdininkas, reikėjo gauti valdininko viršininko sutikimą. Tokio tipo normos šiai dienai neegzistuoja Vakarų šalyse. Tačiau, kai kuriose šalyse ir jų įstatymuose tokių carinės Rusijos įstatymų leidybos detalių galima surasti būtent nusikaltimuose valstybės tarnybai.

Kai kuriose Vakarų Europos šalyse kartu su baudžiamaisiais įstatymais neatsiejamai susijusios ir procesinės taisyklės. Anglijoje kyla sunkumų norint įrodyti pareigūno papirkimą. JAV suteikta teisė pateikti kaltinimus valdininkui dėl dovanos priėmimo, o ne dėl kyšio paėmimo, jei kaltintojas neužtikrintas savo galimybėmis įrodyti sunkesnės veikos padarymą. Vokietijoje teistumas už tarnybinius nusikaltimus suteikia teisę skirti papildomas bausmes. Anglijos teisė numato daugybe draudimų užimti viešas pareigas. O pakartotinai įvykdžius šį nusikaltimą, tokie draudimai tampa visam gyvenimui ir nėra keičiami nei remiantis senaties terminu, nei teistumo išnykimu.

JAV piktnaudžiavimu laikomi tokie nusikaltimai kaip spekuliacija akcijomis ir prekėmis priklausančiomis apdraustai ūkininkavimo produkcijai arba susijusiomis su Federacinės korporacijos veikla dėl gaunamo derliaus apdraudimo. Kita veika pripažinta piktnaudžiavimu, tai informacijos paskleidimas arba spekuliacija susijusi su vertingu aprūpinimu, kuris susijęs su Korporacijos finansinės rekonstrukcijos veikla. JAV baudžiamajame kodekse numatyta atskira norma, kuri pripažįstama piktnaudžiavimu ir užtraukia atsakomybę už bendro pobūdžio slaptų duomenų paskleidimą. Būtent šioje normoje numatyta baudžiamoji atsakomybė už pareigūno ar JAV valstybinių įstaigų tarnautojo, kuris eidamas pareigas turi ar naudojasi slapta informacija, susijusia su vykdomais tyrimais, anketiniais duomenimis apie prekybą, valdymo, darbo pobūdį, personalo duomenimis, įranga, statistiniais duomenimis, kainomis arba pelno gavimo šaltiniais, asmens išlaidomis, firma, kompanija, korporacija ir minėtą informaciją paskleidžia ar viešai publikuoja. Slapta informacija taip pat yra susijusi su finansine bankų veikla. Ir jei viešas ar privatus kontrolierius atskleidžia informaciją apie Federalinės rezervines sistemas ar federacinės draudiminės korporacijos bankų skolininkus, investuotojus neturėdamas valdymo ar direktorių leidimo, teismo įsakymo, JAV kongreso nurodymo- jis baudžiamas laisvės atėmimu arba bauda. Bankų kontrolieriai yra baudžiami už neteisėtų apdovanojimų gavimą arba už paslaugų, kurios nepriklauso jų kompetencija, atlikimą. Tokio pobūdžio veika taip pat pripažįstama piktnaudžiavimu. Atskiriomis normomis numatyta baudžiamoji atsakomybė už piktnaudžiavimą valdininkams arba tarnautojams, atliekantiems laivų inspektavimą ir už tarnybinių įgaliojimų

pažeidimą, kurie susiję su muitinės veikla. Pavyzdžiui, neturėdamas tam įgaliojimų tarnautojas anuliuoja kokios nors valstybės pretenziją, numatytą muitinės veiklos įstatymuose, kurie numato baudas ar konfiskaciją, taip pat neturėdamas tam įgaliojimų padeda išvengti atsakomybės asmenims, sulaikytiems laivams, transportui.

Kas liečia atskiras JAV valstijas, tai už piktnaudžiavimą tarnyba baudžiamoji atsakomybė numatyta tik Pensilvanijos baudžiamajame kodekse. Piktnaudžiavimą sudaro du tipai šio nusikaltimo, tai žinomai neteisėtas veikimas atliekant tarnybines pareigas, kitaip dar vadinamas „spaudimu ar priespauda pasireiškiančia pareigūnų veiksmuose“ ir informacijos panaudojimas savanaudiškais tikslais. Pats spaudimas kaip veikia apima visus aktyvius sąmoningus veiksmus, kuriuos pareigūnas panaudoja kito asmens sulaikymui, areštui, kratos atlikimui, panaudoja jiems nepriklausančias lėšas arba atlieka kitus analogiško pobūdžio veiksmus, turėdami tikslą gauti asmeninės ar turtinės naudos. Pareigūnui atsakomybė už tokius veiksmus atsiranda tik tada, kai jis darydamas tokią veiką suvokia savo veiksmų neteisėtumą. Kaip jau buvo minėta piktnaudžiavimu pripažįstama oficialios, esančios įmonėje kitaip dar vadinamos nepublikuojamos informacijos, kuria disponuoja ar prie jos turi priėjimą asmuo savo pareigų vykdymo kontekste, panaudojimas sau arba su tikslu gauti piniginę naudą.

Kaip pasisakė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo apžvalgoje dėl nusikaltimų valstybės tarnybai, šie nusikaltimai yra traktuotini kaip korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos, kurios yra padaromos tiek viešame, tiek privačiame sektoriuje. Norint analizuoti šiuos nusikaltimus niekaip negalima apsieiti be žodžio korupcija. Pati korupcija, kaip sąvoka yra plačiai paplitusi žiniasklaidoje. Teigiama, jog korupcija kelia grėsmę teisinei valstybei, demokratijai ir žmogaus teisėms. Trukdo plėtoti ekonomiką, sąžiningą konkurenciją, užkerta kelią tinkamam valstybės valdymui, jos institucijų darbo stabilumui, iškraipo socialinį teisingumą. Tačiau tokios iškilios ir demagoginės frazės šiai dienai nepadeda užkirsti kelio nusikaltimams valstybės tarnybai. Tendencingai šie nusikaltimai turi tendenciją augti. Negalima tvirtai teigti, kad baudžiamasis įstatymas, kuris nustato baudžiamąją atsakomybę už korupcines veikas yra veiksmingas. Korupciniai nusikaltimai apibrėžiami kaip reiškinys. Ir neįmanoma nesutikti su teiginiu, jog „korupciniai nusikaltimai priskiriami prie nusikalstamų veikų, kurios mažiausiai atspindimos kriminologinėje statistikoje. Jiems būdingas aukštas latentškumo koeficientas, nes sandorio šalys suinteresuotos išlaikyti korupcijos fakto paslaptį. Statistiniai duomenys apie tokio pobūdžio nusikalstamas veikas yra nedideli ir neatspindi šio problemos reikšmės. Tiriant minėtas

nusikalstamas veikas susiduriama su įrodinėjimo sunkumais. Neretai iš gausybės epizodų didžiausia dalis lieka neįrodyta“.⁴

Analizuojant piktnaudžiavimo tarnyba požymius, pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktą analizę, teigtina, jog piktnaudžiavimas, kurį numato Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnis, yra valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, sukėlęs padarinius. Šie padariniai tai didelė žala valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam ar fiziniam asmeniui. Jei padariniai, kurie numatyti įstatymo dispozicijoje, nekyla arba tarp padarytos veikos ir kilusių padarinių nėra priežastinio ryšio, šis baudžiamasis įstatymas netaikomas. Teismų praktika rodo, kad piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi yra suprantamas kaip valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens savo tarnybinės padėties, įstatymais ir kitais teisės aktais suteiktų teisių, pareigų, įgaliojimų panaudojimas ar nepanaudojimas priešingai tarnybos interesams. Įgaliojimų viršijimas yra traktuojamas kaip įstatymais ir kitais teisės aktais valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui suteiktų įgaliojimų ribų peržengimas. Skirtumas tarp piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi ir įgaliojimų viršijimo yra tas, kad tarp šių dviejų požymių vienu atveju yra suteiktų įgaliojimų ribų peržengimas, kitu atveju suteiktų įgaliojimų panaudojimas arba nepanaudojimas priešingai tarnybos interesams. Įgaliojimų viršijimas padaromas tik neteisėtu veikimu. Tai veiksmai, kurie priklauso kitoms institucijoms ar įstaigoms ir yra jų kompetencijos ribose. Tokiems veiksams atlikti reikalingas specialus sprendimas ar leidimas, tokie veiksmai nebuvo būtini ir jiems atlikti yra reikalinga imperatyvi įstatymo norma, kuri visiškai uždraudžia tokius veiksmus. Didelės žalos požymis atriboja piktnaudžiavimą, kaip nusikalstamą veiką nuo tarnybinio nusižengimo. Teismų praktika pripažįsta ne tik turtinio, bet ir kitokio pobūdžio žalą. Turtine žala pripažįstamas turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos, negauta nauda arba pajamos, taip pat ir fizinė, moralinė, organizacinė ir kitokia neturtinė žala, kuri yra padaryta teisės saugomoms ir ginamoms nematerialioms vertybėms. Kitas šio nusikaltimo požymis yra, kai veika padaryta siekiant turtinės ar kitokios asmeninės naudos ir tai nesudaro kyšininkavimo požymių. Teismų praktikoje turtinės naudos siekimas suprantamas kaip siekis gauti bet kokio pobūdžio turtinės naudos tiek sau, tiek savo giminėms, šeimos nariams, o siekimas kitokios asmeninės naudos, tai kaip siekis gauti neturtinio pobūdžio naudos. Nagrinėjant tokio pobūdžio baudžiamąsias bylas šiai dienai teismų praktikoje kyla diskusijos kas nulemia žalos mastą, tai yra ar pats veikos padarymas, ar jos pavojingumas. Kvalifikuojant šiuos nusikaltimus vienu teisėjų teigimu turi būti nustatyta didelė žala, o kitų teigimu didelę žalą nulemia pats veikos pavojingumas.

---

⁴ GUTAUSKAS A., LAUCIUS J. Korupcija Lietuvoje: ikiteisminio ir teisminio nagrinėjimo praktika. Teisės institutas, 2007. p.10

Rusijos baudžiamoji teisė nusikaltimuose valstybės tarnybai išskiria keturis skiriamuosius požymius. Pirmas, tai visi šie nusikaltimai yra įvykdomi pareigūnų, kitų valstybės, municipalinės valdžios tarnautojų vykdant savo pareigas ir tuo pat metu piktnaudžiaujant tarnyba arba nederamai atliekant savo pareigas ar veikiant priešingai jų įgyvendinimui. Antras skiriamasis požymis yra tas, kad minėti tarnautojai šiuos nusikaltimus padaro elgdamiesi priešingai tarnybos interesams, tai yra tokiais veiksmais daro žalą normaliam valstybinių, municipalinių įstaigų funkcionavimui. Trečiuoju požymių pripažįstą vykdomą veiklą, kurios esminiu pažeidimu yra piliečių, organizacijų, įstatymo saugomų visuomeninių, valstybės interesų teisių ir teisėtų interesų pažeidimas arba tokia veikla sudaro realią grėsmę šiems pažeidimams. Ketvirtas skiriamas požymis yra tas, kad šiuos nusikaltimus padaro specialus subjektas.

1.2. Piktnaudžiavimo tarnyba istorinė raida Lietuvos Respublikoje

Vertinant veikos sudėties istorinius aspektus įdomu tai, kad šis nusikaltimas buvo paminėtas 1903 Rusijos Baudžiamojo statuto XXXI skyriuje kaip piktnaudžiavimas pasitikėjimu arba tarnyba. Statuto 577-579 straipsniai numatė pasitikėjimo piktam naudojimą. Ne visos šiai grupei priskirtos nusikalstamos veikos tiesiogiai kėsinosi į teisėtą ir efektyvią valstybės institucijų veiklą. Tai apsprendė specialiojo subjekto požymiai. Bendrosios normos numačiusios baudžiamąją atsakomybę už piktnaudžiavimą, buvo numatytos Statuto 577 straipsnio 1 dalyje, kuri numatė žalos padarymą piktnaudžiaujant pasitikėjimu, kai kaltininkas veikia pagal įgaliojimą ar kitokį „teisėtą tikėjimą“ rūpintis svetimu turtu ar turto reikalu ir 578 straipsnio 1 dalyje, kuri numatė žalos padarymą piktnaudžiaujant tarnyba. Pats piktnaudžiavimas arba pasitikėjimo piktam naudojimas, tuometinėje baudžiamosios teisės teorijoje buvo suprantamas plačiau nei pasisavinimas. D. Bukelienė savo knygoje „Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto išvaistymą“ cituoja V. Stankevičių, kuris rašė: „jei pasisavinimo baudžiamumas gina tikrai nuosavybės, konkretaus daikto teisę, tai pasitikėjimo piktam naudojimo baudžiamumas gina turto teises apskritai“.⁵ Tam, kad asmuo būtų patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už piktnaudžiavimą, buvo būtini nusikaltimo padariniai. Tai turtinė žala, kilusi dėl neteisėtų veiksmų, atliktų su pačiu jam patikėtu ar jo žinioje esančiu turtu arba turto reikalo nenaudai. Šiandieninėje baudžiamojoje teisėje žala numatyta, kaip vienas iš pagrindinių šios veikos požymių. To meto Lietuvoje žala buvo traktuojama kaip padarinys. To meto Statute piktnaudžiavimas tarnyba nuo piktnaudžiavimo pasitikėjimu skyrėsi specialaus subjekto požymiu, tai yra pagrindu, kuriuo remiantis buvo

---

⁵ BUKELIENĖ, D. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto išvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai). Vilnius: Eugrimas, 2008;

nustatomas kaltininko santykis su nusikaltimo dalyku. Piktnaudžiavimo pasitikėjimu atveju turtas arba kitaip dar vadinamas turto reikalas kaltininkui buvo patikėtas pagal įgaliojimą arba kitą teisėtą įtikėjimą juo rūpintis. Tai yra remiantis sutartiniais teisiniais santykiais tarp kaltininko ir turto savininko buvo įvardinamas šis teisėtas įtikėjimas.

Tuo tarpu piktnaudžiavimo tarnyba subjektu galėjo būti tik tarnautojas arba žmogus, einąs tarnybą įstatyme numatytoje valstybinėje ar visuomeninėje įstaigoje ar organizacijoje arba komercinėje įmonėje, kuriam svetimas turtas arba turto reikalas patikėtas ar perduotas žinion dėl užimamų pareigų. Nors abiejų normų dispozicijoje nusikalstamos veikos tikslas apibūdinamas kaip naudojimas piktam, o tai leidžia daryti išvadą, kad piktnaudžiavimas galimas kaltininkui veikiant tik tiesiogine tyčia. Statuto komentare buvo teigiama, jog piktnaudžiavimas pasitikėjimu gali būti padaromas ir esant netiesioginei tyčiai. O tuo tarpu piktnaudžiavimas tarnyba tik tiesiogine tyčia padaromas nusikaltimas.

Abiejų rūšių piktnaudžiavimui kvalifikuoti neturėjo reikšmės tai, ar kaltininkas veikė pasipelnymo tikslu, ar iš lengvapėdiškumo, tačiau vis viena turėjo būti nubaustas. Pagal D. Bukelienę tokios nuomonės laikėsi ir V. Stankevičius teigdamas: „jog nėra svarbu, koks buvo nusikalstamo veikos motyvas ar tai turtinė nauda, kerštas, šališkumas ar vėjavaikiškumas,-tuo naudojimas piktam griežtai skiriasi nuo kitų nusikaltimų turtui“.⁶

Be bendrųjų normų, numačiusių piktnaudžiavimą, Statute buvo ir kelios specialiosios normos, kurios savo sudėties požymiais buvo artimesnės turto pasisavinimui ar turto išvaistymui nei piktnaudžiavimui tarnyba. Pavyzdžiui Statutas numatė baudžiamąją atsakomybę globėjui, kuris piktnaudžiavo Statutu, globėjui, kuris pasisavino savo globojamą ir prižiūrimą svetimą judamąjį turtą, taip pat vyriausybės leidimu įsteigtos kredito įstaigos, savitarpio apsidraudimo draugijos, dalininkų bendrovės arba akcininkų draugijos prižiūrėtojai arba jų darbų rikiuotojai už šias alternatyvias veikas minėtų įstaigų, įmonių ar organizacijų turto naudojimą įstatuose nenumatytai veiklai ir lėšų, gautų iš vyriausybės įstaigos, įmonės ar organizacijos reikmėms, panaudojimą ne pagal paskirtį. Šiuo atveju, kaip buvo teigiama Statuto 579 straipsnio 3 dalyje, kaltininkas traukiamas baudžiamojon atsakomybėn nepriklausomai nuo to, ar vyriausybės skirtos lėšos buvo panaudotos įstaigos, įmonės ar organizacijos reikmėms, tačiau ne toms, kurioms jos buvo skirtos, ar iš viso kitokiems poreikiams tenkinti. Piktnaudžiavimas tarnyba, kaip nusikalstama veika, buvo apibrėžtas ir Baudžiamajame Statute. Šio Statuto trisdešimt septintasis skyrius buvo skirtas nusikalstamiesiems darbams, padarytiems valstybės arba visuomenės tarnybą einant. Šių skyrių apėmė 636-686 straipsniai ir jų komentarai. Už šias nusikalstamas veikas buvo baudžiami tarnautojai, notarai. Atskiras straipsnis numatė baudžiamąją atsakomybę teisėjams. Statuto 675

---

⁶ Cit.op.5

straipsnio 1 dalis numatė, kad „teisėjas arba kitas tarnautojas, įstatymo įgaliojtas spręsti civilines bylas arba baudžiamosios ar drausmės atsakomybės bylas, arba trečiųjų teisėjas, kuris nusikalto nulėmęs žinomai neteisingą sprendimą, baudžiamas kalėti [grasos] kalėjime; šio straipsnio 2 dalis numatė, kad jei tai padarė norėdamas pasipelnyti, arba jei šiuo sprendimu žinomai neteisingai paskirta teisiamajam bausmė, kuri įstatyme nustatyta už didįjį nusikaltimą, tai kaltininkas baudžiamas kalėti [grasos] kalėjime ne trumpiau kaip trejus metus“.⁷ Statutas numatė baudžiamąją atsakomybę ir už kyšio paėmimą. Sankcijos pareigūnams buvo nuo baudos iki kalėjimo kalėjime ne daugiau kaip trejus metus.

Piktnaudžiavimas tarnyba buvo numatytas ir LTSR baudžiamajame kodekse, jo septintajame skirsnyje, kuris vadinosi pareiginiai nusikaltimai. Šio kodekso 177 straipsnis numatė piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi. Ši nusikalstama veika buvo įvardijama kaip „tyčinis pareigūno panaudojimas savo tarnybine padėtimi dėl savanaudiškų ar kitokių asmeninių paskatų, priešingai tarnybos interesams, padaręs esminę žalą valstybės ar visuomenės interesams arba piliečių teisėms ar teisėtiems jų interesams,-baudžiamas laisvės atėmimu iki trejų metų, arba pataisos darbais iki dviejų metų, arba atleidimu iš pareigų; ta pati veika, jeigu ji sukėlė sunkias pasekmes,-baudžiama laisvės atėmimu iki šešerių metų.“⁸. Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančiu įstatymu priimto Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, priimto 1961 metais birželio 26 diena, 285 straipsnis numatė baudžiamąją atsakomybę už piktnaudžiavimą tarnyba. Tai buvo tyčinis valstybės pareigūno ar valstybės tarnautojo pasinaudojimas tarnybine padėtimi priešingais tarnybai interesais, jeigu tai buvo padaryta savanaudiškais ar asmeniniais tikslais, arba padaręs didelę žalą valstybės interesams ar kitiems asmenims-baudžiamas laisvės atėmimu iki ketverių metų arba bauda su atėmimu eiti tam tikras pareigas ar dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla iki penkerių metų. Tyčinis valstybės pareigūno ar valstybės tarnautojo pasinaudojimas tarnybine padėtimi priešingais tarnybai interesais, padarytas savanaudiškais tikslais ir sukėlęs didelę žalą valstybės interesams ar kitiems asmenims baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų metų iki penkerių metų ir atėmimu teisės eiti tam tikras pareigas ar dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla iki penkerių metų.

1.3. Baudžiamųjų įstatymų, nustatančių atsakomybę už piktnaudžiavimą, kaitos analizė

---

⁷ Baudžiamasis statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais. Kaunas:D. Gutmano knygynas, 1934;p.640-641

⁸ Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. Vilnius:Mintis, 1989; p.295

Įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui, jo 228 straipsnis numatė baudžiamąją atsakomybę už piktnaudžiavimą. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, kuris buvo patvirtintas 2000 metų rugsėjo mėnesį įstatymu Nr. VIII-1968, įsigaliojusio 2003 metais gegužės 1 dieną, 228 straipsnio 1 dalis numatė jau kitokią baudžiamąją atsakomybę už piktnaudžiavimą. „Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, piktnaudžiavęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo baudžiamas dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų. Minėto straipsnio 2 dalis numatė baudžiamąją atsakomybę už straipsnio 1 dalyje numatytą veiką siekiant turtinės ar kitokios asmeninės naudos, jeigu nebuvo kyšininkavimo požymių, Tokie asmenys baudžiami teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba laisvės atėmimu iki šešerių metų“⁹.

2007 metais šis straipsnis buvo papildytas trečia dalimi, tai yra baudžiamoji atsakomybė juridiniam asmeniui. Išanalizavus šio baudžiamojo straipsnio pakeitimus, kad ir nuo Statuto laikų, matyti, kad šios veikos baudžiamumas neturėjo didelės tendencijos keistis. Straipsnio dispozicija pasipildė naujais objektais. Subjekto kvalifikavimas išliko toks pats. Savanaudiškus tikslus pakeitė siekimas turtinės ar kitokios naudos. Didelės žalos reikalavimas išliko. Sankcija buvo sušvelninta. Nuo 1961 metų iki 1994 metų „Pareiginių nusikaltimų skirsnis“ išliko stabiliausiai ir mažiausiai keičiamas. Atsiradus naujam skirsnii „Nusikaltimai valstybės tarnybai“ iš esmės pasikeitė šios nusikalstamos veikos formuluotė.

Išanalizavus profesoriaus V. Piesliako Tarptautinio seminaro „Korupcijos prevencija“ išdėstytą medžiagą neįmanoma nesutikti, kad reformą, liečianti nusikaltimus valstybės tarnybai buvo būtina. Keičiantis valstybės valdymo modeliui, keitėsi valstybės tarnautojų, statutinių pareigūnų sąvokos. Privatizacijos procesas lėmė, kad įmonės, kurios priklausė valstybei tapo akcinėmis bendrovėmis. Profesoriaus V. Piesliako teigimu: „susidarė situacija, kai vis daugiau sričių ir, aišku, asmenų tose srityse dirbančių, kurie galėjo be baimės piktnaudžiauti savo pareigomis, imti kyšius, aplaidžiai eiti savo pareigas. Jų veikos arba iš viso nebuvo baudžiamojo teisinio reguliavimo dalyku, arba iškrito iš baudžiamosios teisės reguliavimo sferos dėl įmonės statuso pasikeitimo.“¹⁰ Valstybės tarnyba buvo atribota nuo kitų valstybėje vykdomų veiklų ir apėmė atsakomybę už nusikalstamas veikas, kurios buvo padaromos valstybės tarnybos sektoriuje.

---

⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Oficialus tekstas. Ketvirtas leidimas. Vilnius, 2004;

¹⁰ PIESLIAKAS, V. Nusikaltimai valstybės tarnybai Lietuvos baudžiamojoje teisėje (nuo 1961 metų iki naujo LR BK projekto). Tarptautinio seminaro „korupcijos prevencija“ vykusio Lietuvos policijos akademijoje 1997 m. Balandžio 8-9 d., medžiaga;

Esminius pakeitimus nusikaltimams valstybės tarnybai apsprendė ir konvencijos prieš korupciją nuostatos, kuriomis turi vadovautis visos Europos Sąjungos narių valstybės.

Italijoje atsakomybė už pareiginius nusikaltimus buvo numatyta 1930 metų baudžiamajame kodekse, pirmame skyriuje „Apie pareigūnų nusikaltimus“, jo antrame skirsnyje „Apie nusikaltimus prieš viešą administraciją“. Italijos baudžiamąjį kodeksą ypatingosios dalies sistemoje pareigūnų nusikaltimai užima antrą vietą po nusikaltimų valstybei. Ir nežiūrint į tai, atsakomybė už atskirus nusikaltimus, kurių subjektais yra pareigūnai, pažeidžiantys piliečių teises, baudžiamajame kodekse nustatyta kartu su atitinkamais nusikaltimais žmogaus teisėms.

Nors Italija 1950 metais tapo Europos sąjungos nare, tačiau tik 1990 metais buvo priimtas įstatymas numeris 86, kuris įnešė esminius pakeitimus Italijos baudžiamajame kodekse pareigūnų nusikaltimų reglamentavime. Dabartinė galiojanti šios šalies baudžiamąjį kodeksą redakcija tarnybiniams nusikaltimams priskiria paglemžimą, kyšininkavimą, papirkimą, kurstymą įvykdyti papirkimą, piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi, tarnybinės paslapties panaudojimą, kurstymą paniekinti ir pažeminti įstaigas, įstatymus, valdžios norminius aktus, kai tai įvykdo pareigūnai, išradimų ir atradimų, kurie tapo žinomi einant pareigas, panaudojimas, atsisakymas vykdyti tarnybinės pareigas, valstybinės tarnybos arba visuomeniškai privalomo darbo palikimas, tarnybinių pareigų neatlikimas palikus valstybinę įstaigą arba valstybinės tarnybos palikimas, tyčinis pareigų pažeidimas, susijęs su daiktų, vykstant administraciniam ir baudžiamajam procesui, saugojimu. Kaip matyti nusikaltimų ratas labai išplėstas.

1990 metais vykusios reformos eigoje priimtas naujas įstatymas Italijos baudžiamajame kodekse dekriminalizavo tokius nusikaltimus kaip asmeninis interesas valstybinėje veikloje, kolektyvinis viešųjų įstaigų, darbo ar tarnybos palikimas, asmeninis viešos įstaigos, tarnybos ar darbo palikimas. Pavyzdžiui tarnautojo, kuris išvaistė jam patikėtą fizinio asmens turtą, baudžiamoji atsakomybė numatyta prie tokių nusikaltimų kaip tėvų turto, vienam iš sutuoktinių priklausančio turto iššvaistymas.

Minėtas įstatymas numeris 86 prie pareigūnų nusikaltimų priskiria naują nusikalstamą veiklą (Italijos BK 316-2 straipsnis)-išvaistymą, padariusį žalą valstybei. Ir kas įdomiausia, kad šio nusikaltimo subjektu yra ne pareigūnas, bet asmuo, kuris piktnaudžiavo valstybiniu turtu. Ir šis asmuo traukiamas baudžiamajon atsakomybėn, jei jis iš valstybės ar viešosios organizacijos gavo pinigines lėšas, skirtas įvykdyti užduotis arba visuomeninio intereso vykdomai veiklai, ir jas panaudojo skirtingiems tikslams. Už tokio nusikaltimo įvykdymą asmuo baudžiamas laisvės atėmimu nuo 6 mėnesių iki 4 metų.

Prancūzijoje naujas baudžiamasis kodeksas buvo priimtas 1992 metais. Pagal šios šalies baudžiamuosius įstatymus baudžiamoji atsakomybė kyla už tokius pareiginius nusikaltimus kaip kyšininkavimas, piktnaudžiavimas valdžia, profesinės paslapties atskleidimas ar pasikėsinimas į

profesinę paslaptį, patikėto turto pasisavinimas ir grobstymas. Šie nusikaltimai numatyti antrame skyriuje „Tarnybines funkcijas atliekančių asmenų pasikėsinimai į valstybines institucijas“. Ketvirtos knygos III dalyje, kurioje numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus ir baudžiamuosius deliktus tautai, valstybei ir visuomeninei tvarkai. Šioje dalyje numatyta atsakomybė už tokius nusikaltimus kaip piktnaudžiavimas valdžia valdymo, fizinių asmenų atžvilgiu, šeimyninės padėties, politinių pažiūrų, rasės ar tautybės diskriminavimas, jei tokio pobūdžio diskriminavimu užsiima pareigūnai, pasikėsinimą į nuosavybės neliečiamumą, kyšininkavimas, neteisėtas procentų gavimas. Priėmus ši kodeksą neliko tokių veikų kaip piktnaudžiavimas pasitikėjimu, kuri įvykdydavo pareigūnai. Šis nusikaltimas buvo perkeltas prie nusikaltimų skirtų nuosavybei. Už ši nusikaltimą žymiai didesnė baudžiamoji atsakomybė kyla pareigūnams. Ir būtent yra išskiriami notariai, teismo atstovai ir darbuotojai. Šie pareigūnai už minėtą nusikaltimą yra baudžiami laisvės atėmimu dešimčiai metų arba bauda iki dešimties milijonų frankų. O fiziniai asmenys už šį nusikaltimą yra baudžiami laisvės atėmimu iki trejų metų arba bauda iki dviejų su puse milijonų frankų. Griežta baudžiamoji atsakomybė numatyta pareigūnams už sukčiavimą. Pareigūnas yra baudžiamas už tokį nusikaltimą laisvės atėmimu septyneriems metams ir penkių milijonų frankų bauda, o fizinis asmuo laisvės atėmimu penkeriems metams ir dviejų su puse milijonų frankų bauda. 1810 metų Prancūzijos baudžiamasis kodeksas pareiginius nusikaltimus buvo įvardinęs kaip visus nusikaltimus, kurie yra padaromi pareigūnų atliekant tarnybą ir yra laikomi tarnybinių pareigų išdavimu. Skamba šiek tiek patetiškai. Dabartinis galiojantis kodeksas kalba apie valstybinės valdžios atstovo baudžiamąją atsakomybę, kuris tyčia pažeidžia įstatymą savo veiksmais vykdydamas tarnybines pareigas.

Šiuo metu galiojantis Vokietijos baudžiamasis kodeksas pirmą kartą buvo priimtas 1871 metais. 1975 metais buvo priimta nauja bendroji baudžiamojo kodekso dalis, kuri įnešė žymius pakeitimus į specialiąją kodekso dalį. Baudžiamojo kodekso ypatingosios dalies sistema bendrais bruožais atitinka 1871 metais galiojusį kodeksą. Nėra pasikeitusi net kai kurių straipsnių numeracija. Tai liečia ir pareiginius nusikaltimus. Ypatingosios dalies 28 skyrius, kuris vadinasi „Tarnybinių nusikaltimai“, užima paskutinę vietą ir neturi loginio ryšio su kitais nusikaltimais. Tai, kad šie nusikaltimai yra paskutinėje vietoje tik įrodo jų specifiką, ypatingą jų reikšmę. Tačiau, tai nereiškia, kad įstatymų leidėjas į juos žiūri kaip į mažiau pavojingus ir todėl jie palikti paskutinėje vietoje. Tai patvirtina ir sankcijos, kurios pasižymi savo griežtumu už nusikaltimus tarnybai.

Veikos, kurios priskirtos tarnybiniams nusikaltimams, Vokietijos baudžiamajame kodekse, pasižymi savo išplėstumu ir įvairiapusiškumu. Skyrius yra pradedamas nuo kyšio gavimo, priklausomai nuo objektyvių ir subjektyvių aplinkybių. Ir šio nusikaltimo paragrafai yra suformuluoti skrupulingai, kartais net besikartojantys ir turintys labai dideles šios veikos konstrukcijas. Šis skyrius apima tokius nusikaltimus kaip nusikaltimai valdymo tvarkai, kuriuos

sudaro reikalavimas duoti parodymus naudojant fizinę jėgą, nekaltojo asmens baudžiamasis persekiojimas, teisėjų pareigų nevykdymo pažeidimas.

Minėtame 28 skyriuje numatyta pareigūnų atsakomybė už tokias veikas kaip kūno sužalojimai vykdant tarnybines pareigas. Skirtingai nuo Lietuvos, kitų minėtų šalių Vokietijos baudžiamajame kodekse nėra išskiriamas piktnaudžiavimas valdžia, kaip atskira nusikalstama veika. Yra keletas veikų, tokių kaip oficialus melagingų dokumentų tvirtinimas, mokesčių paslapties pažeidimas, neteisėtas įvairių mokesčių rinkimas, savavališkas pareigų vykdymas. Baudžiamoji atsakomybė numatyta už tokias veikas kaip tarnybinės paslapties, bylos nagrinėjimo teisme paslapties atskleidimas.

Reikėtų paminėti, kad anksčiau galiojantys Vokietijos įstatymai prie tarnybinių nusikaltimų priskyrė ir tokius nusikaltimus kaip neteisėtas laisvės atėmimas ir nuosavybės neliečiamumo pažeidimas, jei šios veikos buvo padaromos pareigūnų. 1975 metais vykstant baudžiamųjų įstatymų reformai, šie nusikaltimai buvo išbraukti iš 28 skyriaus. Akivaizdu, kad Vokietijos įstatymų leidėjas priėjo išvados, kad šie nusikaltimai ir be to griežti savo sankcija (esant kvalifikuotai sudėčiai dešimt metų laisvės atėmimo) suteikia visišką galimybę vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir bausti pareigūnus įvykdžius šiuos nusikaltimus.

Įdomi savo požiūriu ir analizuotina kontinentinių šalių teisės sistema. Pavyzdžiui Didžiosios Britanijos teisė yra nekodifikuota, kaip Europos Sąjungos valstybių. Šios šalies teisinė sistema, kitaip dar vadinama statutine teise, yra reguliuojama parlamentiniais aktais arba precedentais, kitaip vadinama bendrąja teise. Nežiūrint į tai, kad parlamentinio reguliavimo sfera yra sistemiškai išplėsta, sugerianti į save bendrąją teisę, tačiau iki šių dienų išlikusios kai kurios normos, kurios tradiciškai naudojamos kaip teisminiai precedentai. Ir baudžiamosios teisės sankcijoms toks skirstymas turi esminę reikšmę. Tuo atveju, kai atsakomybė numatyta parlamentiniu aktu, tai laisvės atėmimo bausmė arba bauda, kaip taisyklė yra skiriama remiantis šiuo aktu, atsižvelgiant į maksimalius arba tam tikrus dydžius ar laikotarpį. Jei tokių nurodymų akte nėra, tai reiškia, kad teismas pats savo nuožiūra skiria baudą, pats nustatydamas jos dydį arba laisvės atėmimo bausmės laikotarpį. Nusikaltimams, kurie numatyti bendrosios teisės, tokias bausmes kaip bauda ar laisvės atėmimas skiria teismas. Tačiau laisvės atėmimo bausmės laikas negali viršyti dvejų metų. Dėl tokios nustatytos sankcijos ribos teismas neturi jokios prerogatyvos ar pasirinkimo teisės skirti pavyzdžiui alternatyvias bausmes. Tuo labiau bausmės dydžio paskyrimas priklauso ir nuo to, koks teismas prisiekusiųjų ar magistrų summarinio proceso tvarka nagrinėja bylas. Sumarinio proceso nagrinėjimo metu bauda negali būti didesnė negu penki tūkstančiai svarų sterlingų, o laisvės atėmimas skiriamas tik šešiesiems mėnesiams. Magistrų teismams tokių bausmių maksimumas yra nustatytas. Tokios bausmės numatytos ir tarnybiniams nusikaltimams.

Didžiosios Britanijos teisinėje sistemoje pareiginių nusikaltimų ratas labai siauras. Jiems priskiriami tokie baudžiamieji teisės pažeidimai, kurių pažeidimo veikoje yra nustatomas tarnybinių santykių pažeidimo faktas. Pats tokio pobūdžio faktas gali būti sutinkamas labai skirtingose veiklos sferose, todėl ir atsakomybė gali būti reguliuojama remiantis ne tik bendru konsoliduotu įstatymu, tačiau ir atskirais parlamentiniais aktais, kurie reguliuoja bet kokią veiklos sferą. Pavyzdžiui, už neturinčio įgaliojimų asmens informacijos paskleidimą arba už pareigūnų įstatymų normų nesilaikymą.

Remiantis priimta baudžiamosios teisės doktrina tokio pobūdžio nusikaltimai priklauso viena grupei, kuri pavadinta „Nusikaltimai, kurie įvykdomi pareigūnų arba susieti su jų vykdoma veikla“. Tokia klasifikacija buvo priimta „Anglijos įstatymų rinkinyje“. Šį rinkinį sudarė du tomai. Ir 11 (1) tomo 7 skyriuje pareiginiams nusikaltimams buvo priskirti tokie nusikaltimai, kaip kyšininkavimas, pareigų pardavimas ar pareigūnų obstrukcija¹¹, viešosios valdžios pareigūno pareigų neatlikimas ir kiti nusikaltimai, kurie padaromi kitų pareigūnų.

Tokios veikos kaip piktnaudžiavimas valdžia, apgaulė ir pasitikėjimo pažeidimas, neatsargumas atliekant pareigas, pareigų neatlikimas ir tarnybinės informacijos paskleidimas neturint įgaliojimų yra priskiriamos prie tarnybinių nusikaltimų. Anglijos teisėje piktnaudžiavimas suprantamas kaip bet koks spaudimas, kuris atliekama pareigūno. Šis nusikaltimas yra numatytas bendrosios teisės ir apima pareigūnų neteisėtus veiksmus, kuriais jie vykdo arba prisidengia vykdydami savo įsipareigojimus. Ir šie veiksmai susideda iš kūno sužalojimų, asmens laisvės atėmimo ir pažeminimo neturint tam motyvo. Iki 1968 metų pareigūno atliekamam spaudimui buvo priskiriamas ir turto prievartavimas. Dabar šis nusikaltimas yra reguliuojamas vagystės įstatymu. Nusikaltimas nebus laikomas padarytu, jei bus įrodyta, kad pareigūnas veikė teisėtai, būdamas tikras, kad veikia vadovaudamasis įstatymu ir neturėdamas tikslo atlikti korupciją arba spaudimą.

Prie piktnaudžiavimo bendrosios teisės kontekste, yra priskiriamas pasitikėjimo pažeidimas arba melas liečiantis viešąjį interesą, net ir tuo atveju, kai panašaus pobūdžio veiksmus atlieka fiziniai asmenys ir jiems atsiranda tik administracinė atsakomybė.

2. Piktnaudžiavimo tarnyba sudėties analizė

2.1. Objektas

---

¹¹ Protesto rūšis, kovos, ypač parlamentinės metodas-posėdžio ar susirinkimo suardymas, siekiant sutrukdyti priimti mažumai nepageidaujamą nutarimą <http://terminu.zodynas.info/obstrukcija>

Šiuo nusikaltimu yra kėsiamasi į įstatymo saugomas vertybes, tai yra valstybės tarnybą, viešuosius interesus. Viešojo intereso sąvoka yra vartojama apibūdinti institucijų veiklą, tikslus, kurie padeda įgyvendinti viešuosius interesus. Valstybinio reguliavimo kontekste viešasis interesas yra suprantamas kaip visa apimantis, normatyvinis, konservatyvus ir visiems lygiai taikomas instrumentas, abstrakčiomis normomis sudarantis geresnes sąlygas kiekvienam siekti savų interesų, panaudojant turimas žinias ir savo gebėjimus. Įstatymuose nėra viešojo intereso apibrėžimo, bet teisėje jis suprantamas kaip teisingas ir vienodas teisės normų taikymas ir aiškinimas.

Vilniaus apygardos teismo 2008-03-12 nutartyje nurodyta, kad viešųjų interesų pažeidimas yra aiškinamas per Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymą. Šio įstatymo 3 straipsnio 1, 3, 4 punktai nustato asmenų, dirbančių valstybinėje tarnyboje prievolės nešališkai, sąžiningai ir tinkamai atlikti tarnybines pareigas, nesinaudoti tarnybine padėtimi asmeninei naudai gauti, priimant sprendimus vadovautis įstatymais ir visų asmenų lygybės principu.¹²

Rusijos baudžiamoji teisė vieningu ir giminingu nusikaltimų valstybės tarnybos interesams objektu pripažįsta plačią grupę visuomeninių santykių, kurie užtikrina legitimumą, visų valstybinės valdžios ir vietinės savivaldos šakų normalų funkcionavimą ir egzistavimą. Šių nusikaltimų rūšiniu objektu pripažįstama visuma visuomeninių santykių įgyvendinant viešosios valdžios aparto normalią, tai yra atitinkančią įstatymus, veiklą. Viešosios valdžios aparatas susideda iš valstybinės valdžios institucijų ir valstybinių, municipalinių įstaigų. Šis rūšinis objektas išskaidomas dar į tris elementus:

- Viešąją valdžią, apimančią valstybinę (kuriai priklauso ir karinių įstaigų struktūros) įstaigų ir vietos savivaldos valdžią;
- Valstybinės tarnybos interesus;
- Municipalinės tarnybos interesus.

Kiekvienas iš šių elementų, priklausomai nuo to, kokioje sferoje yra padaromas nusikaltimas, gali būti įvardinamas kaip tiesioginis šio nusikaltimo objektas.

2.2. Objektyvioji pusė

Ši veika pasireiškia piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo apžvalgoje nurodė, kad piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi suprantamas kaip valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens savo tarnybines padėties, įstatymais

---

¹² Vilniaus apygardos teismo 2008-03-12 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-46/2008;

ir kitais teisės aktais suteiktų teisių, pareigų ir įgaliojimų panaudojimas arba nepanaudojimas priešingai tarnybos interesams, o įgaliojimų viršijimas – įstatymais ir kitais teisės aktais valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui suteiktų įgaliojimų ribų peržengimas. Įgaliojimų viršijimas padaromas tik neteisėtu veikimu. Teismų praktika rodo, kad paprastai tai būna veiksmai, priklausę kitų institucijų ar įstaigų kompetencijai ar veiksmai, kuriems atlikti reikalingas specialus sprendimas, leidimas.

Piktnaudžiavimas tarnyba yra baigtas tada, kai atsiranda padariniai – didelė žala valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam ar fiziniam asmeniui. Kai yra konstatuojamas didelės žalos valstybės interesams ar kitiems asmenims atsiradimas, būtina nustatyti priežastinį ryšį tarp piktnaudžiaujančio tarnybine padėtimi pareigūno veikos ir atsiradusių padarinių. Problemų nustatant priežastinį ryšį iškyla ne kiekvienoje byloje. Problema dažniausiai kyla tais atvejais, kai padarinių kilimas siejamas su keliomis sąlygomis ar priežastimis. Todėl dažnai keliamas klausimas, kuri sąlyga ar priežastis buvo pagrindiniai.

Priežastinio ryšio nustatymo problema iškyla nusikalstamosiose veikose valstybės tarnyboje. Priežastinis ryšys – toks pats reikšmingas nusikalstamos veikos sudėties požymis, kaip ir kiti pagrindiniai sudėties požymiai. Neteisingo priežastinio ryšio nustatymo pasekmė bus netinkamas baudžiamojo įstatymo pritaikymas ir nekaltų asmenų patraukimas baudžiamajon atsakomybėn. Priežastinio ryšio buvimas ar nebuvimas nustatomas remiantis bylos medžiagoje nustatytais duomenimis ir teorinėmis žiniomis apie priežastinį ryšį ir jo atmainas, taip pat vadovaujantis priežastinio ryšio nustatymo metodika.¹³

Norint nustatyti ar kaltininkas savo veiksmais padarė didelę žalą valstybei būtina įvertinti ir tai, kaip jo veiksmus suvokė bei suprato su tais veiksmais susiję asmenys, ar įtariamasis, kaltinamasis savo veiksmais nesiekė ir neturėjo tikslo siekti turtinės ar asmeninės naudos, pažeisti įstatymų ar kitų teisės aktų reikalavimų, pažeisti valstybės deklaruojamų teisėtumo, teisingumo, skaidrumo lojalumo principų, nesiekė deskredituoti valstybės tarnautojo vardą, sumenkinti valstybės institucijos autoritetą, padaryti žalą valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam ar fiziniam asmeniui

Piktnaudžiavimo vykdytojais pripažįstami tik specialaus subjekto požymius turintys asmenys – už šiuos nusikaltimus atsako valstybės tarnautojai arba jiems prilyginti asmenys, o nusikalstamos veikos bendrininkais pripažįstami ir neturintys specialaus subjekto požymių asmenys. Jei specialaus subjekto veiksmuose yra specialiojoje normoje nustatyti nusikalstamos veikos valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams sudėties požymiai, veika kvalifikuojama pagal

---

¹³ PIESLIAKAS, V. Priežastinis ryšys tarp pavojingos veikos ir baudžiamajame įstatyme numatytų padarinių ir jo nustatymas teismų praktikoje. Jurisprudencija. Mokslo darbai. 2006, Nr. 7(85), p. 7-15;

tą straipsnį, kuris nusikalstamos veikos sudėtį numato specialiojoje normoje. Jei valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo piktnaudžiaudamas padaro tokias veikas kaip kontrabandą, sukčiavimą, pagrobia svetimą turtą arba jį pasisavina ar iššvaisto, tai veikos kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų sutaptis. Jei piktnaudžiaujant nukentėjusiajam padaromas sunkus, nesunkus sveikatos sutrikdymas arba atimama gyvybė, veikos kvalifikuojamos kaip nusikalstamų veikų sutaptys. Fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas kvalifikuojamas tik pagal BK 228 straipsnį.

Nusikaltimas laikomas baigtu kilus padariniams, tai yra didelei žalai. Ši nusikaltimo sudėtis yra materiali. Pareiginių nusikaltimų sudėtis įstatymų leidėjas paprastai konstruoja kaip materialias. Norint pripažinti, kad nusikaltimas laikomas baigtu padariniai nustatinėjami analizuojant teisėtus piliečių, valstybinių įstaigų, organizacijų teises, teisėtus interesus, įstatymų saugomus valstybės ir visuomenės interesų pažeidimus. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinama kam yra padaryta žala. Tai yra šio nusikaltimo vertinamasis kriterijus ir jis nustatinėjamas kiekvienu konkrečiu atveju. Įstatymų leidėjas negali piktnaudžiavimo normos dispozicijoje aprašyti visų įmanomų esminių padarinių teisėms ir teisėtiems interesams, kurie gali kilti padarius šią nusikalstamą veiką. Ir tokio pobūdžio padarinių nustatymas yra labai svarbus, nes jų vertinimas turi skiriamąją ribą tarp nusikaltimo ir nusižengimo.

Rusijos baudžiamojoje teisėje piktnaudžiavimas tarnybiniais įgaliojimais ir tarnybinių įgaliojimų viršijimas sudaro dvi atskiras veikas, skirtingai nuo Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatytos piktnaudžiavimo sudėties kaip alternatyvios, kurioje veika padaroma piktnaudžiaujant arba viršijant įgaliojimus. Rusijos Aukščiausiojo Teismo plenumas pasisakė, kad piktnaudžiaujant pareigomis kaltas asmuo neteisėtai, priešingai tarnybos interesams naudojami jam suteiktais įgaliojimais, o viršydamas tarnybinius įgaliojimus jis atlieka veiksmus ir peržengia jam suteiktos tarnybinės kompetencijos ribas. Todėl kvalifikuojant tarnybinių įgaliojimų viršijimą visais atvejais būtina nustatyti suteiktų įstatymo, statuto, įsakymo ar kito norminio akto įgaliojimų apimtį ir išsiaiškinti kokiomis normomis nustatyta padėtis buvo pažeista ir kaip pasireiškė pažeidimas. Taip pat buvo pažymėta, kad tarnybinių įgaliojimų viršijimas gali būti padaromas kai atliekami veiksmai liečia aukštesnių, tapačių, kitų įstaigų pareigūnų veiklą. Ir tokie veiksmai panaudojami pareigūno realioje situacijoje, o tokių veiksmų negalima buvo panaudoti. Taip pat veiksmai, kurie niekieno ir bet kokioms aplinkybėms negali būti atliekami, nes nepriklauso pareigūno kompetencijai. Rusijos baudžiamoji teisė išskiria tipinę tarnybinių įgaliojimų viršijimo formą, tai kolegialaus organo kompetencijos tarnybinių įgaliojimų viršijimas.

Šio nusikaltimo objektyvioji pusė pasireiškia šiomis veikomis:

- Veiksmų, kuriais peržengiamos suteiktos kompetencijos ribos, atlikimu;

- Pavojingų padarinių sukėlimu pažeidžiant piliečių, organizacijų interesus arba valstybės, visuomenės interesus, kurie saugomi įstatymo;
- Esant priežastiniam ryšiui tarp neteisėto veikimo ir padarinių.

Piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais objektyvioji pusė pasireiškia tarnybinių įgaliojimų panaudojimu priešingai tarnybos interesams. Ir toks tarnybinių įgaliojimų panaudojimas sukelia esminį teisių, piliečių, organizacijų teisėtų interesų, įstatymais saugomų visuomenės ar valstybės interesų pažeidimą. Tokiu atveju turi būti nustatyti trys privalomi objektyviosios pusės pažeidimo požymiai, tai:

- Visuomenei, viešumui pavojinga veika;
- Visuomenei, viešumui pavojingi padariniai;
- Priežastinis ryšys tarp veikos ir padarinių.

Ši pavojinga veika gali pasireikšti tiek veikimu, tiek neveikimu. Veikimas arba neveikimas pasireiškia konkrečiuose pareigūno veiksmuose, kurie formaliai neišplaukia iš kaltinamojo tarnybinių įgaliojimų, tačiau tokie veiksmai atliekami arba neatliekami priešingai tarnybos interesams, tai yra padaro žalą tiems tikslams ir užduotims, kurias turi vykdyti pareigūnas nepažeisdamas savo kompetencijos ribų ir statuto reikalavimų. Anksčiau galiojęs Rusijos baudžiamasis kodeksas šį nusikaltimą traktavo kaip tarnybinių įgaliojimų, o ne tarnybinės padėties viršijimą. Rusijos Federacijos Aukščiausiasis Teismas pasisakė, kad vertinant ar pareigūno veiksmai sudaro ar nesudaro nusikaltimo sudėtį, būtina nustatyti suteiktas konkrečias pareigines teises ir tokias teises nustatančius norminius aktus, statutus. Tuo labiau, kad asmens pareiginės teises ir jo kompetenciją nustatantys aktai turi atsispindėti visuose procesiniuose dokumentuose, kuriais asmuo kaltinamas piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi. Šiuose aktuose būtina nurodyti konkrečias teises ir pareigas, kurių piktnaudžiavimu asmuo kaltinamas, taip pat pateikiant galutinę išvadą, kad kaltininkas veikė priešingai tarnybos interesams.

Tai būtina padaryti, kadangi piktnaudžiavimas tarnyba yra labai įvairiapusiškas. Jis gali pasireikšti finansinės tvarkos pažeidimu, teisės pažeidimų nuslėpimu, neplaninių patikrinimų atlikimu neturint tam pagrindo. Pavyzdžiui, asmuo buvo nuteistas už kvalifikuotą piktnaudžiavimą ir kyšininkavimą dėl to, kad eidamas vyresniojo Kaliningrado muitinės posto inspektoriaus pareigas, už gautą kyšį nuslėpė Lietuvos Respublikos piliečio padarytus muitinės taisyklių pažeidimus.¹⁴

Pasinaudojimas tarnybinėmis pareigomis, kuris plačiąją prasme suprantamas kaip pasinaudojimas tarnybiniu autoritetu, tarnybiniais ryšiais peržengiant savo kompetencijos ribas nesudarys šio nusikaltimo objektyviosios pusės.

---

¹⁴ Rusijos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. 1998. Nr. 11;

Vienas iš objektyviosios pusės fakultatyvių požymių yra nusikaltimo padarymo vieta. Nusikaltimų valstybės tarnybai padarymo vieta nebūtinai yra kaltininko darbo vieta.

2.3. Subjektas

Nusikaltimai valstybės tarnybai – tai pavojingos veikos asmenų, kurie užimdami atitinkamas pareigas valstybės tarnyboje ir pasinaudodami jomis, padaro esminę žalą valstybės interesams arba kitiems asmenims. Gana išsamiai pasinaudojimas savo tarnybine padėtimi buvo aprašytas Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentare. Ši padėtis pasireiškė tuo, kad pareigūnas formaliai veikė kaip kompetentingas asmuo, tačiau iš tikrųjų jo veika buvo nesuderinama su tarnybos interesais, nes ja buvo pažeidžiami užimamų pareigų vykdymo principai, tvarka, neatsiejama jam kaip pareigūnui, iškeltų tikrųjų uždavinių ir tuo iškraipoma jo tarnybinės veiklos esmė, turinys, menkinamas atstovaujamos įmonės, įstaigos, organizacijos darbas.¹⁵

Buvusio 1961 metų baudžiamojo kodekso 285 straipsnio piktnaudžiavimo tarnyba dispozicija šią nusikalstamą veiką formulavo kaip tyčinį pareigūno, valstybės tarnautojo pasinaudojimą tarnybine padėtimi priešingai tarnybos interesams, jeigu tai buvo padaryta savanaudiškais ar asmeniniais tikslais, arba padaręs didelę žalą valstybės interesams ar kitiems asmenims. Lyginant prieš tai galiojusio baudžiamojo kodekso ir dabar galiojančio baudžiamojo kodekso normų dispozicijas, mano nuomone, veikos traktavimas pasikeitė kardinaliai. Galiojusiajame 2000 metais baudžiamajame kodekse ir šiai dienai galiojančiame normos dispozicija supaprastinta. Iškrenta žodis tyčinis ir iš formalios sudėties, ši norma tampa materialios sudėties. Tai yra reikalaujanti padarinių, o būtent didelės žalos požymio. Šis nusikaltimas laikomas baigtu tik tada, kai atsiranda nurodyti padariniai. Teigtina, kad būtent galiojanti normos dispozicija suteikia gan platesnę galimybę piktnaudžiavimui tarnybine padėtimi. Jei neatsiranda padarinių–didelės žalos, piktnaudžiavimo nebėra. Nebeliko pačio esminio piktnaudžiavimo momento, tai yra be padarinių. Tokie valstybės tarnautojų pažeidimai yra traktuojami tik kaip nusižengimai. Jeigu dėl piktnaudžiavimo tarnyba ar įgaliojimų viršijimo įstatymo dispozicijoje nurodytų padarinių nekyla arba tarp padarytos veikos ir kilusių padarinių nėra priežastinio ryšio, baudžiamojo kodekso 228 straipsnis netaikomas.¹⁶

Šie nusikaltimai visada yra susiję su subjekto tarnybine padėtimi. Kaltininkas valstybės tarnyboje užima tam tikrą padėtį, tai yra eina tam tikras pareigas ir todėl gali būti tokių nusikaltimų

---

¹⁵ cit.op. Nr.8,p.299;

¹⁶ Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga. Teismų praktika Nr. 26, Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2007;

subjektu. Nusikaltimas pasireiškia tuo, kad valstybės tarnautojas formaliai veikia kaip kompetentingas asmuo, tačiau jo veika yra nesuderinama su tarnybos interesais, nes ja pažeidžiami pagrindiniai valstybės tarnybos principai ir vykdymo tvarka. Šiai dienai piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi yra suprantamas kaip pasinaudojimas savo tarnybine padėtimi priešingai tarnybos interesams. Piktnaudžiavimo tarnyba sąvoka apibrėžia Valstybės tarnybos įstatymas. Pačios šios veikos vidinį mechanizmą sudaro tai, kada tarnautojas arba jam prilygintas asmuo atlieka jam pavestas pareigas, jas įgyvendina kartu su jam suteiktomis teisėmis, kurias numato pareiginiai nuostatai, atskiri įstatymai. Tačiau jam pavestas vykdyti pareigas asmuo savo veikimu ar neveikimu pažeidžia tarnybos principus ir tikslus. Valstybės tarnautojo veikloje, o kartais ir tos veiklos nedidelėje dalyje egzistuoja asmeninis arba savanaudiškas interesas. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo savo pareigas ir įgaliojimus gali panaudoti arba ne priešingai tarnybos interesams, jos veiklos principams, esmei ir turiniui. Paprastai piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi pasireiškia norminių aktų, kurie reguliuoja valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiklą, draudimų pažeidimais.

Piktnaudžiavimu pripažįstami ir tokie veiksmai, kurie yra priešingi valstybės tarnybos keliamiems principams. Šiuo atveju valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veikloje pirmumas atsiranda asmeniniams arba savanaudiškiems interesams. Kaip pavyzdys gali būti paminėta kasacinėje byloje 1999-03-09 priimta nutartis, kurioje nustatyta, kad valstybės pareigūnė, tyčia, savanaudiškais tikslais pasinaudojo tarnybine padėtimi priešingai tarnybos interesams, turėdama tikslą suteikti galimybę gauti turtinės naudos savo sūnui. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėdamas nuteistosios kasacinį skunda savo nutartimi konstatavo, kad nusikaltimas buvo padarytas tyčiais, aktyviais nuteistosios veiksmais ir nuteistoji galėjo padaryti juos tik pagal savo tarnybinės pareigas. Taip pat teismas pripažino, kad jos, kaip valstybės tarnautojos kompetencijai priskirtus veiksmus ji atliko priešingais tarnybos interesais, pažeisdama jai suteiktus įgalinimus bei teises, piktnaudžiavo tarnyba savanaudiškais tikslais, siekdama suteikti galimybę gauti turtinės naudos savo sūnui.¹⁷

Pasinaudojimas tarnybine padėtimi įdomiai buvo apibrėžtas Lietuvos TSRS baudžiamojo kodekso komentare, kuris iš dalies atitinka valstybės tarnautojų, jiems prilygintų asmenų veiksmus padaromus ir šiandien. Tai neteisėtai gaunant pačiam arba suteikiant galimybę gauti kitiems materialinę naudą valstybinio, visuomeninio ar asmeninio turto sąskaita, jo nepasisavinant, o sumažinant ar padidinant išdirbio normas, įkainius, padaryto darbo apimtį, pažeidžiant finansinę drausmę, apgaunant kontroliuojančius, revizuojančius organus. Piktnaudžiavimas tarnybine

---

¹⁷ Kasacinė byla Nr. 2K-88. Verslo ir komercinė teisė Nr. 6'99. Vilnius: VĮ Seimo leidykla „Valstybės žinios“, 1999, p. 71;

padėti pasireiškė ir tada, kai tardytojas, prokuroras nekelė bausmės bylos nusikaltusiam asmeniui, pataisos įstaigos darbu viršininkas nevykdė teisėto teismo nutarimo paleisti nuteistą iš laisvės atėmimo vietos.¹⁸

Šių dienų teismų praktika rodo, kad nagrinėjant tokio pobūdžio bylas piktnaudžiavimas tarnyba suprantamas, kaip valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens savo tarnybinės padėties, įstatymais ar kitais teisės aktais suteiktų teisių, pareigų ir įgaliojimų panaudojimas arba nepanaudojimas priešingai tarnybos interesams, o įgaliojimų viršijimas, tai įstatymais ar kitais teisės aktais valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui suteiktų įgaliojimų ribų peržengimas. Įgaliojimų viršijimas padaromas tik neteisėtu veikimu. Analizuojant teismų praktika matoma, kad paprastai tai būna veiksmai, priklausę kitų įstaigų institucijų kompetencijai, veiksmai, kuriems reikalingas specialus leidimas ar sprendimas, veiksmai, kurie nebuvo būtini ir kuriuos atlikti buvo galima tik įstatyme ar kitame teisės akte nustatytais atvejais, veiksmai, kurie buvo visiškai uždrausti. Kaip pavyzdį galima paminėti baudžiamąją bylą, kurioje Šiaulių miesto apylinkės 2005-04-29 priimtu teismo nuosprendžiu policijos pareigūnai teismo buvo nuteisti už įgaliojimų viršijimą neteisėtai atimant laisvę nukentėjusiajam ir už tai, kad viršydami tarnybinius įgaliojimus prieš nukentėjusįjį panaudojo neteisėtus veiksmus, tai yra surakinę rankas ir kojas, mušė medine lazda, uždėję polietileninį maišelį ant galvos, kūną dirgino elektrošoku, spardė ir mušė rankomis, taip padarydami nukentėjusiajam nežymų sveikatos sutrikdymą.¹⁹ Tokie pareigūnų veiksmai nėra laikomi neuždraustais. Paskutiniiais metais tendencingai didėjant pareigūnų nusikalstamumui, keltinas klausimas ar mūsų šalies policijos pareigūnai, taip pat ir valstybės tarnautojai tikrai atsižvelgia į įstatymo leidėjo baudžiamajame kodekse priimtas normas, kurios numato atsakomybę ir jiems. Ar ši norma yra veiksminga šio nusikaltimo subjektui?

Kalbant apie subjektą paminėtinas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Pagal šį įstatymą teisinis santykis, kuris traktuojamas kaip valstybės tarnyba, atsiranda asmeniui įgijus valstybės tarnautojo statusą. Šis statusas suprantamas kaip fizinio asmens, einančio pareigas valstybės tarnyboje ir atliekančio viešojo administravimo veiklą, taip pat jam pasikeitus ar jį praradus, taip pat atsirandančio dėl valstybės tarnautojo viešojo administravimo veiklos valstybės ar savivaldybės institucijoje ar įstaigoje įgyvendinant tam tikros valstybės valdymo srities politiką ar užtikrinant jos įgyvendinimo koordinavimą, koordinuojant tam tikros valstybės valdymo srities įstaigų veiklą, valdant, paskirstant finansinius išteklius ir kontroliuojant jų panaudojimą, atliekant auditą, priimant ir įgyvendinant teisės aktus, valstybės ir savivaldybės institucijų ar įstaigų sprendimus viešojo administravimo srityje, rengiant ar koordinuojant teisės aktų, sutarčių ar

---

¹⁸ cit.op. Nr. 8,p.299;

¹⁹ Šiaulių miesto apylinkės teismo baudžiamoji byla Nr. 1-100-621/2005;

programų projektus ir teikiant dėl jų išvadas, valdant personalą arba turint viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldžių asmenų atžvilgiu visuma.²⁰ Remiantis šiuo įstatymu valstybės tarnautojo statusas yra labai plačiai išplėstas ir aprašytas.

Baudžiamasis statusas tarnautoju laikė kiekvieną žmogų, kuris ėjo pareigas arba veikė laikinai įgaliotas valstybės ar visuomenės tarnybos, būdamas valdininku, policininku ar kitokiu sargovu, patarnautoju, kaimo ar miestelio valdžios žmogumi. Valdininkais buvo laikomi tie, kam valdžia uždėjo bet kokias teisiškai viešas pareigas. Įdomu tai, kad statute, būtent siaura žodžio prasme, valdininkais nebuvo laikomi bažnyčių tarnautojai, asmenys, kurie tarnauja privačiose draugijose ar įstaigose, nors tos įstaigos ir buvo priskirtos platesnei visuomenei. Tai bankai, draudimo draugijos, stambios akcinės bendrovės. Gydytojai, advokatai, buhalteriai, vertėjai, saikininiai, nors jie ir būtų prisiekie, veikė ne valdžios įpareigoti, o tik privačių asmenų.

1961 metais galiojantis baudžiamasis kodeksas pareiginiams nusikaltimams buvo iškėlęs specialaus subjekto-pareigūno požymį. Pareiginio nusikaltimo vykdytojai buvo pareigūnai, jie buvo traktuojami kaip valstybinio ar visuomeninio aparato darbuotojai, kurie vykdo valdžios atstovų funkcijas. O valdžios atstovai, tai buvo tie asmenys, kurie turėjo teisę ir pareigą duoti įsakymus, nurodymus, išleisti potvarkius, privalomus tiek pavaldiniams, tiek kitiems piliečiams, su kuriais jie nebuvo susiję tarnybiniais ryšiais. 1995 metais buvo priimtas Valdininkų įstatymas. Jame taip pat buvo išskiriamos valstybės tarnyboje dirbančių asmenų sąvokos, tai valstybių savivaldybių politikas, valstybės ir savivaldybių tarnautojas bei valdininkas. Pareigūnai ir tarnautojai, kaip nusikaltimo valstybės tarnybai subjektai, buvo asmenys dirbantys tik tose institucijose, kurias reglamentavo įstatymas. Jie buvo išskiriami pagal jiems suteiktus įgaliojimus. Pagal tuo metu galiojantį įstatymą už nusikaltimus valstybės tarnybai atsakė taip pat ir eiliniai tarnautojai neturintys administracinių įgaliojimų. 1995-07-04 dienos įstatymu buvo praplėstas valstybės tarnautojų ratas.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projekte valstybės pareigūnas buvo apibrėžtas kaip asmuo, kuris dirba valstybės valdžios, valdymo, savivaldos, teisminės valdžios, teisėsaugos, krašto apsaugos (vidaus kariuomenės), valstybės kontrolės bei priežiūros ir joms prilygintose institucijose, turintis valdžios atstovo statusą. Valstybės pareigūno požymius sudaro institucijos, kurioje jis dirba priklausomybė ir valdžios atstovo įgalinimų turėjimas ar administracinių įgalinimų turėjimas. Negalima nesutikti su V. Piesliako valdžios atstovo įgalinimų atribojimą nuo administracinių įgalinimų. Valdžios atstovų įgalinimai-tai teisė duoti privalomus nurodymus formaliai nepavaldiems asmenims. Tai policininkai, muitininkai, prokurorai. Asmuo turintis administracinius įgalinimus yra tas asmuo, kuris turi teisę duoti privalomus vykdyti nurodymus darbo santykiuose pavaldiems asmenims. Tai bet kokio lygio viršininkai, administratoriai.

---

²⁰ Cit.op. Nr. 2;

Pagal tuo metu galiojantį Valdininkų įstatymą pareigūnais ir tarnautojais korupcinių nusikaltimų atvejais buvo laikomi ir asmenys dirbantys kitos valstybės ar tarptautinėje organizacijoje. Pagal šiai dienai galiojantį baudžiamąjį kodeksą, jo 230 straipsnio 1 dalį piktnaudžiavimo tarnyba subjektu laikomi valstybės politikai, viešojo administravimo valstybės tarnautojai pagal Valstybės tarnybos įstatymą, bei kiti asmenys, kurie dirbdami valstybės ar savivaldybės institucijose ar įstaigose, teisminėse, teisėsaugos, valstybės kontrolės bei priežiūros ir joms prilygintose institucijose atlieka valdžios atstovo funkcijas arba turi administracinius įgaliojimus, taip pat oficialūs kandidatai į tokias pareigas.²¹ Piktnaudžiavimo tarnyba subjektu yra pripažįstamas asmuo, kuris valstybės tarnyboje užima atitinkamas pareigas. Tai yra formalusis subjekto požymis. Šio asmens, kaip subjekto, valstybės tarnyboje atliekamos funkcijos, vykdomi įgaliojimai turi būti svarbūs normaliai, efektyviai institucijos veiklai, jos prestižui ir autoritetui. Kvalifikuojant šias nusikalstamas veikas teisėjai subjekto nustatymui teikia gana didelę reikšmę. Negalima nesutikti su Dr. A. Čaikovski nuomone, kad: „būtiną tarnybinės nusikalstamos veikos požymis yra netinkamas tarnybinės padėties ir su ją susijusių įgaliojimų, pareigų ar galimybių panaudojimas“ ir tai, kad „teismų praktikoje nuolat kartojamos klaidos dėl sąvokų „valstybės tarnautojas“ ir „valstybės tarnautojui prilygintas asmuo“ aiškinimo ir vartojimo“.²²

Rusijos baudžiamasis kodeksas taip pat išskiria subjekto sąvoką, tačiau nurodo ir atliekamas funkcijas. Subjektu, be valdžios atstovo yra pripažįstamas asmuo, kuris nuolat, laikinai eina apreigas arba turi specialius įgaliojimus valstybinėse, savivaldos organizacijose, taip pat valstybinėse, municipalinėse įstaigose ar karinėse pajėgose, kitose karinėse pajėgose, karinių dalinių formavime, taip pat atliekantis viena iš trijų: valdžios atstovo, organizacinę-tvarkomąją ar administracinę-ūkinę funkcijas. Nuolatinių šių funkcijų atlikimu suprantamas turimos konkrečios pareiginės funkcijos atlikimas. Laikinu atlikimu suprantami tokie atvejai, kai funkcijos atliekamos pavaduojant, pavyzdžiui valstybinės klinikos vyriausiąjį gydytoją jo atostogų metu. Specialus įgaliojimas traktuojamas kaip vienkartinio veikimo ar skirtas konkrečiam laikotarpiui atlikti iš anksto numatytos apimties darbą. Pavyzdžiui, tokie įgaliojimai suteikiami atliekantiems stažuotę policijoje, prokuratūroje, taip pat pirmininkaujantiems arbitražė arba prisiekusiems. Įgyvendinantys šias funkcijas valdžios atstovai besąlygiškai yra pripažįstami pareigūnais, nes tik tai jie gali atlikti minėtas funkcijas. Valdžios atstovais pripažįstami pareigūnai, kurie dirba teisėsaugos, kontrolės ar kitose įstaigose. Kuriems įstatymų nustatyta tvarka suteikti įgaliojimai vadovauti kitiems asmenims ir jie nėra valdžios atstovo tarnybinėje priklausomybėje. Ko gero turėta omenyje tiesioginio

---

²¹ cit.op. Nr. 9;

²² Valstybinės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje. Kolektyvinė monografija. Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008;

pavaldumo nebuvimas. Skiriamuoju valdžios atstovo požymiu pripažįstami ir jam suteikti įgaliojimai. Tai teisė savo kompetencijos ribose duoti būtinus įsakymus ir nurodymus nenustatytam plačiam asmenų ratui, kurie šiam asmeniui yra tiesiogiai nepavaldūs ir suteikta galimybė tokius asmenis bausti už įsakymų, paliepimų nevykdymą. Skirtingai nei Lietuvos baudžiamojoje teisėje, šiuo atveju Rusijos baudžiamasis kodeksas išskiria tiesioginį ir netiesioginį pavaldumą.

Tokie požymiai kaip valdžios atstovo funkcijos ir administraciniai įgaliojimai turi būti nustatyti visais atvejais. Valdžios atstovo funkcijos turi būti nustatomos pagal jo įgyvendinama įstatymų leidžiamąją, vykdomąją, teisminę valdžias. Administraciniai įgaliojimai turi būti nustatinėjami pagal pareigūnų pareigines instrukcijas, įstaigų vidaus darbo taisykles. Kaip pavyzdį galima pateikti Vilniaus m. 3 apylinkės teismo nuosprendį, kuriuo asmuo nuteistas už tai, kad pažeidė Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto 32 straipsnį, kuris draudžia neteisėtai perduoti asmenims, laikomiems kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose medžiagas, dirbinius ar daiktus, Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 50, 51 punktą.²³

Analizuojant teismų praktiką iškyta problema dėl statutinio valstybės tarnautojo, valstybės tarnautojui prilyginto asmens sąvokų aiškinimo. Atkreiptinas dėmesys, kad patys valstybės tarnautojai yra suskirstyti į rūšis. Tai karjeros, statutiniai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo, įstaigos vadovai, pakaitiniai, valstybės politikai. Lyginant su kitų šalių analizuojamais subjektais tai labai nekonkretizuotas ir platus skirstymas. Nagrinėjant piktnaudžiavimo tarnyba baudžiamąsias bylas tai nėra išskiriama. Nors kiekviename nuosprendyje turėtų būti nurodoma kokios rūšiai priklauso valstybės tarnautojas.

Statutinis valstybės tarnautojas kaip šio nusikaltimo subjektas galėtų būti aiškinamas remiantis vidaus tarnybos statutu, o ne valstybės tarnybos įstatymu. Pareigūno sąvoka išsamiai yra nurodyta statute. Tai yra statutinis valstybės tarnautojas, kurio tarnyba reglamentuoja statutas ir kuris turi viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldiems asmenims, aiškinant šį subjekto požymį per vidaus tarnybos sistemos pareigūno statuso įgijimo, pasikeitimo ir praradimo, bei su vidaus tarnybos sistemos pareigūno statusų susijusių teisinių santykių visuma.²⁴ Analizuojant Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendžius galima teigti, kad teisėjai pakankami išsamiai nurodo kokias taisykles, įstatymo normas, pareigines instrukcijas, kurias statutiniai valstybės tarnautojai pažeidžia. Paminėtini sekantys teismo nuosprendžiai. Buvo nustatyta, kad teismasis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Vilniaus 2-ųjų pataisos namų Apsaugos ir priežiūros skyriaus vyresnysis prižiūrėtojas pažeidė Kalėjimų departamento prie

---

²³ Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo 2007-10-09 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-592-119/07;

²⁴ Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. IX-1588;

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto 32 straipsnio 3 punktą, Pataisos darbų įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 50, 51 punktus, taip pat šių taisyklių 2 priede numatytų reikalavimų, neatliko pareigybės aprašyme numatytų funkcijų ir Valstybės tarnybos įstatymo 15 straipsnio kelis punktus.²⁵ Kitoje byloje teismas konstatavo, kad policijos pareigūnas savo veiksmais pažeidė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalį, 28 straipsnį, Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo tam tikrus straipsnius, vidaus tarnybos statutą.²⁶ Atkreiptinas dėmesys, kad pareigūno įgaliojimai būtent ir buvo aiškinami remiantis tik jo veiklai skirtais norminiais ir vidaus teisės aktais, o valstybės tarnybos įstatymas nėra paminėtas.

Todėl manyčiau, kad teismai konstatuodami statutinių tarnautojų teisinę padėtį turėtų remtis jų pareigas, įgaliojimus reglamentuojančiais įstatymais. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad šios grupės valstybės tarnautojas yra priimamas į tarnybą remiantis norminiu aktu, o ne darbo sutartimi. Norminiame akte įtvirtinama pareigūno samda visam jo darbingo amžiaus laikotarpiui. Taip pat privaloma tvarka nustatomi tam tikri jo teisių apribojimai, pavyzdžiui streikuoti, taip pat jo teisės ir galimybės. Statutinio pareigūno sąvokoje yra pabrėžiamas svarbus jo atsakomybės ir pareigos ypatumas, kad vykdyti tarnybines pareigas yra privaloma. Ir iš to kyla pareiga jas vykdyti neviršijant suteiktų įgaliojimų.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 230 straipsnyje pateikiamas sąvokų išaiškinimas. Šio straipsnio 2 dalyje pasakyta, kad valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, tai asmuo turintis atitinkamus įgaliojimus užsienio valstybės institucijoje, tarptautinėje viešojoje organizacijoje ar tarptautinėse teisminėse institucijose, taip pat oficialūs kandidatai į tokias pareigas. Kiekviena kategorija, taikant baudžiamąjį įstatymą, turi konkretų turinį, tad prilyginti kokį nors asmenį kitam lengva tik teoriškai, o realiai tai padaryti veiktos tyrimo metu sudėtinga, nes lyginamųjų sąvokų turinys gali neatitikti apimties prasme.²⁷ Minėto baudžiamojo kodekso straipsnio formuluotė kaip ir nekelia jokių problemų kvalifikuojant šių subjektų padarytą piktnaudžiavimą tarnyba. Daugiau problemų kyla su šio straipsnio 3 dalyje valstybės tarnautojui prilyginto asmens išaiškinimui. Šiame straipsnyje numatyta, kad valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, kuris dirba bet kokioje valstybinėje, nevalstybinėje ar privačioje įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje ar verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus administracinius įgaliojimus arba turi teisę veikti šios įstaigos, įmonės ar organizacijos vardu, ar teikia viešąsias paslaugas. Įstatymų

---

²⁵ Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo 2006-11-08 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-625-506/2006;

²⁶ Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo 2009-10-16 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-365-498/2009;

²⁷ PAKŠTAITIS, L. Baudžiamoji atsakomybė už kyšininkavimą pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: teorinės ir praktinės problemos: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S).-Vilnius:Lietuvos teisės universitetas, 2004;

leidėjas konstruodamas šį straipsnį ko gero norėjo išplėsti subjektų ratą, kurie būtų baudžiami už piktnaudžiavimą. Abejonių kelia įstaigų, įmonių ir organizacijų skirstymas į valstybines ir nevalstybines. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas visus juridinius asmenis suskirsto į viešuosius ir privačiuosius. Teismams būtų lengviau remtis tokiu išaiškinimu, nes tokių įstaigų turinys tapatus.

Vertimasis profesine veikla yra neatsiejamai susijęs su asmens atliekamomis pareiginėmis funkcijomis. Pati administracinė veikla yra realizuojama per profesinę funkciją. Pavyzdžiui gydymo įstaigų vadovai. Asmenys besiverčiantys profesine veikla turi būti atribojami nuo asmenų turinčių administracinius įgaliojimus. Privačioje ligoninėje dirbantis gydytojas, kuris verčiasi profesine veikla nebus pripažintas piktnaudžiavusiu tarnyba, jei jis gaus atlyginimą ir netinkamais savo veiksmais padarys pacientui žalą. Tačiau, jei ligoninės vadovas, nors ir būdamas gydytoju, pažeis jam suteiktus administracinius įgaliojimus, tai tokiu atveju jis bus baudžiamas už piktnaudžiavimą.

Veikimas įmonės, įstaigos, organizacijos vardu yra suprantamas kaip teisė atstovauti juridiniam asmeniui teisiniuose santykiuose. Šiuo atveju visada reikia vertinti ir nustatyti ar asmuo, kuris įtariamas piktnaudžiavimu tarnyba, turėjo įstatymų suteiktą teisę veikti įmonės vardu.

Viešųjų paslaugų teikimas teismų praktikoje dažniausiai perteikiamas per viešojo administravimo įstatyme numatytą viešosios paslaugos apibrėžimą. Tačiau toks aiškinimas ko gero būtų per siauras. Kiekvienoje valstybėje viešosios paslaugos labai skiriasi ir vienas pagrindinių bruožų yra pačios valstybės dalyvavimas paslaugų teikime. Pavyzdžiui Prancūzijoje, apibrėžiant viešąsias paslaugas, yra išryškintas valstybės vaidmuo ir sritys, kurios kaip manoma, nėra pelningos privačioms kompanijoms. Švedijoje viešosios paslaugos apima visas politikos veiklos sritis, tiek dotacijas, švietimą, socialinės, ekonominės struktūros vystymąsi. Didžiojoje Britanijoje viešųjų paslaugų apibrėžimui naudojamas terminas socialinė ekonomika. Italijoje šios paslaugos yra suskirstytos į tas, kurios garantuoja ekonominį konkurencingumą ir į tas, kurios įneša indėlį į socialinę sanglaudą.

Europos Sąjungoje viešųjų paslaugų supratimas yra prilyginamas universalios paslaugos sampratai. Tai įsipareigojimas teikti paslaugas universaliai, priimtinomis kainomis, dažnai nedarant skirtumo tarp teikimo išlaidų skirtinguose regionuose. Europos komisija apibrėžė viešąsias paslaugas kaip rinkos ir ne rinkos paslaugas, kurias viešosios organizacijos priskiria prie tarnaujančių viešajam interesui ir jos yra specifinių viešųjų paslaugų prievolės objektas. Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatyme viešosios paslaugos apibrėžiamos kaip valstybės ar savivaldybių įsteigtų specialių įstaigų bei organizacijų veikla, teikianti gyventojams socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų nustatytas paslaugas. Įstatymų numatytais atvejais bei tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir privatūs asmenys. Europos Komisija išskyrė taip pat ir bendro ekonominio intereso paslaugas, kurios yra susijusios su rinkos paslaugomis. Būtent jos

apima tokias valstybės veiklos sritis kaip transportas, energetika ir komunikacijos, o tokios paslaugos kaip sveikatos apsauga, švietimas paliktos valstybės kompetencijai.²⁸

Tikslinga ko gero būtų vadovautis būtent universalios paslaugos samprata aiškinant viešosios paslaugos teikimą, kurį atlieka valstybės tarnautojui prilygintas asmuo. Tokių paslaugų teikimas turi būti numatytas funkcinėse pareigybėse, darbo sutartyse. Tai palengvintų teismams išanalizuoti valstybės tarnautojui prilyginto asmens atliekamas funkcijas. Taip pat padėtų vertinti piktnaudžiavimą tarnyba faktą.

Atkreiptinas dėmesys ir į pačių paslaugų atlikimo priklausomumo suskirstymą į tas, kurios priklauso valstybės, savivaldybės, privačių struktūrų ar nevyriausybinių organizacijų atlikimui.

Lyginant su Lietuvos Respublikos baudžiamuoju kodeksu įdomi Italijos pareiginių nusikaltimų subjekto traktuotė. Pagal juos šių nusikaltimų subjektas tai pareigūnas arba asmuo, vykdamas pareigūno funkcijas. 1990 metų įstatymas numeris 86 pakeitė subjekto sąvoką. Anksčiau galiojusiam Italijos BK pareiginių nusikaltimų subjektais buvo laikomi valstybės tarnautojai ir valstybinių įstaigų tarnautojai, kurie pastoviai arba laikinai eina valstybinę tarnybą; bet kurie kiti asmenys, kurie pastoviai arba laikinai, neatlygintinai arba už apdovanojimą, savanoriškai arba vadovaujantis prievole, pareiga, priederme atlieka valstybinę tarnybą. Minėtas 1990 metų įstatymas nustatė pareigūno sąvoką, tinkančia Italijos baudžiamojo kodekso struktūrai, kaip asmenį, kuris atlieka įstatymų leidybos, teismines arba administracines valstybines funkcijas. Valstybinėmis funkcijomis laikomos tokios funkcijos, kurias reglamentuoja viešoji teisės, valdžios nutarimai ir šios funkcijos yra kryptingos viešosios administracijos formavimui, jos valios išreiškimui, taip pat įgaliojimų užtikrinimui. Italijos BK 358 straipsnis numato, kad baudžiamoji atsakomybė už pareiginius nusikaltimus kyla ir asmenims, neatsižvelgiant į jų subjektines teises ar užimamus titulus, kurie vykdo pareigūnų pareigas. 359 straipsnis numato atsakomybę asmenims, kurie atlieka visuomeniškai privaloma tarnybą. Šiems asmenims priskiriami fiziniai asmenys, kurie užsiima advokato praktika arba asmenys veikiantys sanitarijos srityje, taip pat turintys kitas profesijas, kuriomis draudžiama užsiimti be specialaus valstybės leidimo, fiziniai asmenys, atliekantys funkcijas, kurios norminiuose aktuose, priimtose viešosios administracijos įvardintos kaip visuomeniškai privalomos.

---

²⁸ Dvorak, J. (2004, balandžio mėn). Viešųjų Paslaugų Privatizacija Lietuvoje – ES Įtaka. „Lietuvos aukštųjų mokyklų vadybos jaunujų mokslininkų konferencijos darbai“ 2004/7. Vytauto Didžiojo Universitetas. [ISBN 9955-12-038-X](https://doi.org/10.1017/S1522202X0400007);

Atsižvelgiant į Italijos Aukščiausiojo kasacinio teismo įstatymą-užsienietis taip pat gali vykdyti viešąsias funkcijas ir įgauti pareigūno statusą tuo atveju, kada užimamoms pareigoms nėra Italijos šalies pilietybės reikalavimo.

Italijos baudžiamasis kodeksas numato ypatingą neveikimo rūšį. Tai neveikimas pasireiškiantis tarnybos pareigų apleidimu arba palikimu. Šio nusikaltimo subjektu gali būti tik pareigūnas arba viešosios įstaigos vadovas.

Galiojusiame 1810 Prancūzijos baudžiamajame kodekse nusikaltimo subjektas buvo traktuojamas kaip bet koks pareigūnas, valstybės tarnautojas, vyriausybės agentas. Ir tokie asmenys, kurie viešai arba remdamiesi suklastotais aktais arba su pagalba statytinių asmenų gaudavo ar išsireikalautavo kokią nors naudą iš sandorių, viešųjų pirkimų, įmonių, kurios pilnai ar dalinai vykdant veiką priklausė jų valdžiai, buvo baudžiami ne mažiau šešių mėnesių ir ne daugiau dviejų metų, bauda, kuri negalėjo būti didesnė už ketvirtadalį gautos naudos, norint atstatyti pradinę padėtį atlyginti turėtus nuostolius ir mažesnė dvyliką dalimi už gautą sumą. Tuo labiau tokiems asmenims visam laikui būdavo atimama teisė dirbti bet kokį viešą darbą. Už šį nusikaltimą baudžiamoji atsakomybė kildavo bet kokiam suinteresuotam pareigūnui arba vyriausybės agentui, jei į jų pareigas įeidavo duoti kokius nors nurodymus dėl apmokėjimo ar galutinių sąskaitų. Šiai dienai Prancūzijos baudžiamajame kodekse tokios nusikalstamos veikos nebeliko. Už nusikaltimus tarnybai atsakė vieši tarnautojai, agentai, viešosios administracijos atstovai, kurie vykdavo stebėtojų ar kontrolierių funkcijas privačiose įmonėse, sudarinėdavo valstybės vardu prekybinius sandorius ir kontraktus su privačiomis įmonėmis. Nors tokie asmenys nebedirbdavo viešame sektoriuje, tačiau penkių metų bėgyje jiems kildavo baudžiamoji atsakomybė, jei dirbdavo patariamąjo, piniginio ar materialaus pobūdžio darbą.

Karinių dalinių vadovai, departamentų, miestų, baudžiamųjų komendantai, prefektai ar super prefektai, kurie jų valdomoje teritorijoje atvirai arba remdamiesi kitų asmenų fiktyviais aktais, užsiiminėjo rūgių, duonos, miltų, gėrimų prekyba, išskyrus, kai gaudavo tai iš asmenine nuosavybe priklausančių teritorijų, buvo baudžiami bauda ir pardavinėjamų produktų konfiskacija.

Dabartiniame Prancūzijos baudžiamajame kodekse šios normos vienokiu ar kitokiu atžvilgiu yra perkeltos, atlikus koreguotinus pataisymus. Tačiau senasis Prancūzijos baudžiamąjo kodekso normos plačiau atskleidė piktnaudžiavimą tarnybą, negu galiojantis šiai diena kodeksas. Sename buvo nurodytas išsamus šių nusikaltimų rato sąrašas.

Bendrais bruožais Prancūzijos baudžiamasis kodeksas nelabai išskiria ar konkretizuoja nusikaltimus valstybės tarnybai, palyginus su mūsų ar Italijos baudžiamaisiais kodeksais. Jame neišskiriamos veikos, kurios būtų pripažintinomis kaip piktnaudžiavimas. Dalinai baudžiamoji atsakomybė kyla tiems, kurie savo veiksmais pažeidžia savo tarnybinius įgaliojimus įgyvendinant įstatymus. Įstatymų leidėjas kaip piktnaudžiavimą valdžia pripažįsta valstybinės valdžios atstovų

valdymo veiksmų piktnaudžiavimą. Asmenys, kuriems suteikti įgaliojimai atlikti pareigines funkcijas ir asmenys, kurie turi rinkimų mandatą ir nors jiems oficialiai yra pranešta, kad jų įgaliojimai yra pasibaigę laikomi piktnaudžiaujantys valstybine valdžia.

Vokietijos baudžiamasis kodeksas piktnaudžiavimo tarnyba subjektais laiko pareigūnus, tokius kaip teisėjai ir teisėsaugos institucijų darbuotojai. Vokietijos juristų nuomone, pareiginiai nusikaltimai, kurie numatyti Vokietijos baudžiamojo kodekso 28 skyriuje bendri būtent šių nusikaltimų subjektu-pareigūno sąvoka. Jie taip pat pabrėžė, kad kai kurių šių nusikaltimų subjektu, pavyzdžiui kyšio paėmimo, dažniausiai yra ne pareigūnai, o kiti asmenys. Tačiau tokio nusikaltimo sąsajos, kaip kyšio davimas ar paėmimas, Vokietijos baudžiamosios teisės doktrinos ant tiek akivaizdžios, kad nors ir kitų baudžiamojo kodekso paragrafų priskyrimas prie kitų paragrafų niekada nekėlė niekam abejonių. Pareiginiai nusikaltimai susieti ne tik tokiu požymiu kaip einamų pareigų pažeidimas esant kaltei, bet ir ginamo objekto požymiu, tokiu pat kaip ir Lietuvos Respublikoje, normalus valstybinių institucijų funkcionavimas. Subjekto sąvoka yra atskleista ir aprašyta atskirai. 11 bendrosios dalies paragrafe „Vartojamos sąvokos“ nurodyta, kad tas kas pagal Vokietijos teisę yra valdininku, teisėju, kieno pareigos susideda iš viešų teisinių pareiginių santykių arba tas, kas vykdo viešosios valdybos užduotis kokiam nors valdžios organe arba kitoje įstaigoje ar šios įstaigos nurodymu. Viešąją tarnybą atliekančiais asmenimis pripažįstami tie darbuotojai, kurie nėra pareigūnais, vykdo viešosios valdybos užduotis bet kurio valdžios organo arba dirba įstaigoje ar bendrovėje, kurios vykdo viešąsias užduotis. Tai galėtų būti suprantami kaip pareigūnams prilyginti asmenys.

Didžiosios Britanijos teisėje tarnybinių nusikaltimų subjektais yra, kaip taisyklė, taip vadinami viešas pareigas atliekantys asmenys. Nors gali būti laikomi subjektais ir kiti tarnautojai ar bet kokie fiziniai asmenys. Ir kas įdomiausia subjektu laikomas juridinis asmuo.

Labai platus subjektų ratas išskirtas JAV 18 įstatymų rinkinyje. Pareiginių nusikaltimų sistema sudaryta iš keturių skyrių tokių kaip „Kyšininkavimas“, „Neteisėtai gaunamos pajamos, kai viešieji asmenys piktnaudžiauja savo padėtimi“, „Pareigūnai ir tarnautojai“, „Prievertavimas ir grasinimai“, „Rinkimai ir politinė veikla“. Kai kurie iš šių nusikaltimų išsiskiria savo struktūros ypatingumu. Tas ypatingumas tame, kad kai kurių nusikaltimų subjektai yra išskiriami ir kitaip traktuojami. Nėra bendrumo sąsajos. Kyšininkavimo subjektais pripažįstami aukščiausių valstybės valdžios organų atstovai ir vyriausybės tarnautojai. Nusikaltimų „Pareigūnai ir tarnautojai“ skyriuje subjektais pripažįstami pareigūnai, departamentuose, jų atstovybėse dirbantys asmenys, kurie piktnaudžiauja tarnybine padėtimi savanaudišku tikslu arba gauna neteisėtus apdovanojimus. Prievertavimo subjektais laikomi federaliniai pareigūnai ir tarnautojai.

2.4. Subjektyvioji pusė

Subjektyvioji nusikaltimo pusė piktnaudžiavimo tarnyba atvejais apibūdinama tik tiesiogine tyčia, tai yra kryptingas pasinaudojimas tarnyba priešingai tarnyba interesais. Baudžiamosios teisės literatūroje yra išskiriami tokie psichologiniai momentai:

- Kaltininkas suvokęs savo veikos pavojingumą, supranta, kad pažeidžia atitinkamus valstybės tarnybą reglamentuojančius įstatymus, kitus teisės aktus;
- Supranta, kad taip pasinaudodamas savo tarnybine padėtimi veikia priešingai tarnybos interesams;
- Numato, kad tokios veikos neišvengiamai atsiras arba yra reali galimybė atsirasti didelei žalai valstybės interesams ar kitiems asmenims;
- Nori tokių savo veikos pasekmių.

Kaip pavyzdį būtų galima paminėti Vilniaus m. 3 apylinkės teismo nuosprendį 2005-01-25, kuriame teismas kvalifikavo kaltinamojo veiksmus kaip piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi, siekiant turtinės naudos, akivaizdų demonstravimą savo nuostata nesilaikyti galiojančių norminių teisės aktų, nustatytos tvarkos, diskredituojant valstybės tarnautojo vardą, sumenkinant valstybinės institucijos – Vilniaus 2-ųjų pataisos namų Apsaugos ir priežiūros tarnybos autoritetą ir dėl to padarant didelę žalą valstybės interesams.²⁹

Valstybės tarnybos įstatymas nustato, kad į valstybės tarnautojo pareigas priimamas asmuo turi būti ne jaunesnis kaip 18 metų. Kadangi baudžiamojo kodekso 13 straipsnis nenustato specialios taisyklės dėl nusikaltimų valstybės tarnybai subjekto minimalaus amžiaus, o valstybės tarnybos įstatymas nenustato tam tikro amžiaus kaip būtino valstybės tarnautojo požymio-asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn kaip valstybės tarnautojas nuo 16 metų. Net tais atvejais, jei būtų pripažintas šio asmens paskyrimas į pareigas negaliojančiu, nesvarbu kokias pagrindais ir tvarka, jo baudžiamoji atsakomybė išlieka visais atvejais.³⁰

Šiai dienai šio nusikaltimo subjektyvieji požymiai yra aiškinami per pakaltinamumą. Taip pat teigiama, kad šis nusikaltimas gali būti padaromas tiek tiesiogine, tiek netiesiogine tyčia. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo supranta, kad pasinaudojęs savo tarnybine padėtimi priešingai tarnybai tikslais arba viršijęs savo įgaliojimus, numato, kad dėl to gali atsirasti didelė žala valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam ar fiziniam asmeniui, ir šios žalos nori arba

---

²⁹ Vilniaus m. 3 apylinkės teismo 2005-01-25 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-109-582/05;

³⁰ Dr. ČAIKOVSKI, A. Valstybės tarnautojas kaip nusikalstamų veikų subjektas. Valstybinės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje. Kolektyvinė monografija, Vilnius: Lietuvos viešojo administravimo institutas, 2008;

nenori, bet sąmoningai leidžia jai atsirasti. Padarytos žalos atžvilgiu tyčia gali būti tiek apibrėžta, tiek neapibrėžta.

Viena iš pagrindinių šiai dienai šio straipsnio kvalifikavimo problemų yra ta, kad teismams sunku nustatyti būtent kokia tyčios forma tiesiogine ar netiesiogine padaromas šis nusikaltimas. Baudžiamojo atsakomybė be kaltės nėra galima. Pagal anksčiau galiojusi baudžiamąjį kodeksą buvo aišku, kad piktnaudžiavimas tarnyba, tai yra tyčinis veiksmas. Dabar galiojantis baudžiamasis kodeksas to nenumato. Mano nagrinėjamo nusikaltimo sudėtis yra materiali. Todėl reikalauja padarinių. Padariniai yra didelės žalos padarymas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutartyje pasisakė, kad baudžiamoji atsakomybė už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi ar įgaliojimų viršijimą iškyla, jei veika padaroma tyčia. Nors ir kaltinamasis dėl jam inkriminuotų veikų kaltu neprisipažino, tačiau subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai yra glaudžiai susiję su objektyviaisiais, ir kaltės turinys atskleidžiamas ne vien tik kaltininko prisipažinimu ar neprisipažinimu, padarius nusikalstamą veiką, bet ir remiantis byloje surinktais ir teismo posėdyje išnagrinėta bylos medžiaga, tai yra objektyviais bylos duomenimis.³¹

Vilniaus apygardos teismas 2009-12-21 nuosprendžiu panaikino pirmosios instancijos teismo nuosprendį dėl to, kad nebuvo pagrįsta tyčia darant nusikalstamą veiką. Nuteistojo tyčia nebuvo atskleista, tinkamai motyvuota ir taip pat nebuvo pagrįsta faktiniais bylos duomenimis. Norint teisingai kvalifikuoti nusikalstamą veiką, būtina išsamiau iširti kaltės formą ir rūšį.³² Todėl kolegija konstatavo, kad teismas neatskleidė išteisintojo kaltės turinio.

Ši apygardos teismo nutartis vertintina kritiškai, nes žemesnės instancijos teismas kvalifikuodamas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo esmę, išsamiai ištyrė kaltinamojo tyčią ir nustatė, kad atsižvelgiant į kaltinamojo pareigų svarbą bei privatizuojamojo objekto svarbą valstybei, jo veika yra nesuderinama su valstybės interesais, nes ja yra pažeidžiami pagrindiniai valstybės tarnybos principai ir iškraipoma tarnybinės veiklos esmė, menkinamas Valstybės turto fondo ir pačios valstybės autoritetas. Teismas pasisakė, kad veika, numatyta baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalyje padaroma tiek tiesiogine tyčia, tiek netiesiogine. Nuosprendžiu nebuvo įrodyta, kad kaltinamasis norėjo ir siekė tokių padarinių, tačiau teismas pasisakė, kad kaltinamasis sąmoningai leido atsirasti tokiems padariniams ir nesiėmė visų reikiamų priemonių, kad neatsirastų minėti padariniai, tai yra valstybė patyrė didelę turtinę žalą ir neturtinę žalą.³³

---

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007-02-13 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-243/2007;

³² Vilniaus apygardos teismo 2009-12-21 nuosprendis, baudžiamoji byla Nr. 1A-1084/2009;

³³ Vilniaus m. 3 apylinkės teismo 2009-08-24 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-554-119/09;

Dėl šios Vilniaus apygardos teismo nutarties yra paduotas kasacinis skundas Lietuvos Aukščiausiajam Teismui.

Išanalizavus iš esmės tiek apylinkės teismo, tiek aukštesnės instancijos, taip pat atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama praktiką apylinkių teismai teisingai nustato kaltės turinį. Tačiau kai kurių teisininkų nuomone šis nusikaltimas gali būti padaromas ir netiesiogine tyčia. Kaip jau minėta ši nusikaltimo sudėti yra materialai. Netiesioginė tyčia būdinga materialiosioms sudėtims ir ją nusako tokie požymiai kaip nusikalstamos veikos pobūdžio suvokimas, padarinių atsiradimo numatymas ir padarinių nenorėjimas, bet sąmoningas leidimas jiems kilti. Galima teigti, kad per valstybės tarnautojo abejingumą, o būtent įgaliojimų viršijimą, gali atsirasti toks padarinys kaip žala. Valstybės tarnautojas viršydamas įgaliojimus suvokia galinčio atsirasti konkretaus padarinio, tai yra žalos, pobūdį, tačiau neatsisako savo pavojingo elgesio ir nesitiki išvengti žalos ir realios grėsmės, kad žala atsiras, o jei ir tikisi, tai ir šiuo atveju remiasi subjektyviais ir atsitiktiniais dalykais, tokiais kaip sėkme, likimas. Netiesioginės tyčios momentas galėtų būti aiškinamas ne piktnaudžiavime, bet įgaliojimų viršijime.

Kaip jau buvo minėta Rusijos baudžiamasis kodeksas išskiria atskirą nusikalstamą veika tokią kaip piktnaudžiavimas tarnybiniais įgaliojimais. Skirtumas nuo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso tik tas, kad mūsų baudžiamajame įstatyme numatytas įgaliojimų viršijimas ir piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi kaip alternatyvios veikos. Tarnybinė padėtis neatsiejamai yra susijusi su tarnybiniais įgaliojimais. Be įgaliojimų tarnybinė padėtis nėra suteikiama ar įgijama. Bet koku atveju tarnybiniai įgaliojimai būna apibrėžti norminiuose teisės aktuose, įvairių rūšių statutuose, pareigybių aprašymuose, lokaliniuose teisės aktuose. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad nusikaltimo subjektyvioji pusė apibrėžia ne tik kaltę, tikslą, bet ir nusikaltimo motyvą. O tai vienas iš pagrindinių elementų, kuris verčia asmenį padaryti nusikalstamą veiką.

Motyvas, baudžiamosios teisės literatūroje apibūdinamas kaip vidinės suvoktos paskatos, kurios nulemia asmens pasiryžimą padaryti nusikaltimą. Rusijos baudžiamasis kodeksas subjektyviają tarnybinių įgaliojimų viršijimo pusę aiškina per tiesioginės tyčios sampratą tiesioginį arba netiesioginį motyvą, kitaip dar vadinama turintį specialaus motyvo turinį. Asmuo kaltinamas tarnybinių įgaliojimų viršijimu suvokia, kad sąmoningai veikia, peržengdamas jam suteiktus įgaliojimus, numato galimybę išvengti pavojingų padarinių, kurie atsiras pažeidus esminius įstatymo saugomus interesus, nori arba nenori tokių padarinių, arba sąmoningai leidžia jiems kilti. Skirtumas tarp piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais ir tarnybinių įgaliojimų viršijimo tas, kad viršijant tarnybinius įgaliojimus motyvas nėra būtinas nusikaltimo požymis ir gali būti labai įvairus. Tačiau jo nustatymas bet koku atveju yra būtinas. Motyvas suteikia galimybę rasti teisingą baudžiamąjį ir teisinį vertinimą, taip pat jis gali būti kaip vertinamasis kriterijus skiriant bausmę.

Rusijos baudžiamoji teisė šalia pagrindinio piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais padarymo motyvo alternatyviai išskiria savanaudišką arba asmeninį suinteresuotumą.

Savanaudiškas suinteresuotumas suprantamas kaip tikslas gauti turtinę naudą arba išvengti materialaus pobūdžio išlaidų, neturint tikslo užvaldyti svetimą turtą. Asmeninis suinteresuotumas suprantamas kaip tikslas gauti neturtinę naudą. Ir tokia neturtinė nauda pasireškia karjeros siekimu, perfekcionizmu³⁴, šeimyniškumu, noru gauti paslaugą už suteiktą paslaugą, užsitikrinti įtakingo asmens palaikymu.

Tarnybinių įgaliojimų viršijimas, pagal Rusijos Federacijos baudžiamąjį kodeksą, gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia. Ir tiesioginės tyčios momentas turi būti būtinai susietas su tarnybinių įgaliojimų viršijimo faktu ir su jau anksčiau minėtu valstybės, vuosmenės teisių ir teisėtų interesų pažeidimu.

Yra išskiriama specifinė piktnaudžiavimo tarnyba forma, tai yra prisidėjimas prie nusikaltimo, kuris pasireiškia iš anksto nepažadėtu nusikaltimo slėpimu, kuris pasireiškia tarnybos pareigų nevykdymu, tarnybos įgaliojimų viršijimu arba nesudraudimu, pasireiškiančiu nesutrukdytu padaryti nusikaltimą, kai tai buvo galima padaryti. Šiuo atveju kaltininkas nėra nusikaltimo bendrininkas, tačiau yra susijęs su nusikaltimu, nes gerai žinodamas apie padarytus nusikaltimus, surašo, patvirtina fiktyvius dokumentus, norėdamas užmaskuoti tarnybos pareigų nevykdymą, nepraneša teisėsaugos institucijoms apie trūkumus, laiku netikrina, nekontroliuoja, neduoda nurodymų sutvarkyti apskaitą. Toks piktnaudžiavimas tarnyba pasireiškia tada, kai slepiamas nusikaltimas jau yra padarytas.

Įdomi savo aprašymu Vokietijos baudžiamajame kodekse I dalyje 357 paragrafe įtraukta norma, kuri numato vadovo atsakomybę už pavaldinio kurstymą įvykdyti tarnybinių nusikaltimą arba už tokio nusikaltimo vykdymo neužkirtimą. Vadovui už tokį nusikaltimą kyla baudžiamoji atsakomybė, kuri numatyta konkrečiame tarnybiniame nusikaltime. Tokia atsakomybė numatyta tokiems atvejams, kai pareigūnams suteikta teisė kontroliuoti ar stebėti kitus asmenis, kurie atlieka tarnybines pareigas. Vokietijos baudžiamosios teisės doktrinoje, ypač žymiausio Vokietijos kriminologo G. Velcelio darbuose, ši norma buvo pripažinta, tiek šiuo metu pripažįstama, kaip pavyzdinė norma, kaip norma savo sudėtimi pasižyminti kaip užkertanti kelią nusikaltimui, tuo požiūriu, kad kurstymas ar bendrininkavimas arba net bandymas kurstyti įvykdyti nusikaltimą yra aprašyta kaip savarankiškas nusikaltimas.

---

³⁴Perfekcionizmas (lotyniškai perfectio) – tobulybė, tobulybės siekimas
<http://www.zodziai.lt/reiksme&word=perfekcionizmas>;

2.5. Didelės žalos kaip padarinio nustatymas

Pagrindinis kriterijus, atribojantis piktnaudžiavimą, kaip nusikalstamą veiką, nuo tarnybinio nusižengimo, yra didelės žalos požymis. Be šio požymio piktnaudžiavimas gali būti baudžiamas tik kaip drausminis nusižengimas. Žalos turinį sudaro:

- Turtinė žala,
- Neturtinė žala.

Turtinė žala yra turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos, taip pat negauta nauda ar negautos pajamos, kurios būtų gautos, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų ar neveikimo. Kitokio pobūdžio žala yra fizinė, moralinė, organizacinė ar kitokio neturtinio pobūdžio žala, padaryta teisės ginamoms ir saugomoms nematerialioms vertybėms.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo apžvalgoje pasisakė, kad didelės žalos požymis kiekvienu atveju nustatomas atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, tai yra, į tai, kokiais teisės aktais ginami interesai pažeisti, kaltininko einamų pareigų svarbą. Sprendžiant klausimą ar turtinė žala yra didelė atsižvelgiama ne tik į žalos piniginės išraiškos dydį, bet ir į tai, kiek ji reikšminga tokią žalą patyrusiam asmeniui. Neturtinio pobūdžio žala paprastai pripažįstama didele, jeigu ji patiriama dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimo arba piktnaudžiaujant tarnyba dar ir kitos nusikalstamos veikos padarymo. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimas, valstybės tarnybos autoriteto sumenkinimas ar kiti esmingai žalingi padariniai paprastai pripažįstami didele žala ne tik tarnybai ar asmeniui, bet ir valstybei.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė, kad pagal sisteminį įstatymų aiškinimą turtinė žala turėtų būti laikoma didelė, kai ji viršija 250 MGL dydžio sumą.

Išanalizavus teisminę praktiką matyti, kad dažnai neturtinio pobūdžio žalą padaro policijos pareigūnai. Ir dažniausiai siekdami prisipažinimo padarius nusikaltimus, viršydami savo tarnybinius įgaliojimus naudoja fizinį smurtą prieš sulaikytuosius.

Valstybės tarnybos priedermė – tarnauti žmonėms. Bet kuris piktnaudžiavimas tarnyba, pasireiškiantis nepagrįstu žmogaus teisių ar laisvių suvaržymu ar kitokiais atliekamais netesėtais veiksmais yra didelė žala ne tik asmeniui, bet ir valstybės tarnybos autoritetui, taigi ir valstybės interesams.

Neturtinė žala gali būti padaroma ne tik fiziniam asmeniui, bet ir valstybei. Paprastai neturtinės žalos mastą fiziniam asmeniui nėra sunku įrodyti. Turint aiškius rašytinius įrodymus, tokius kaip medikų, specialistų išvados, liudytojų parodymai, teismai į tai atsižvelgia ir didelių praktinių problemų priteisiant neturtinę žalą nekyla. Tačiau kokiais kriterijais turi remtis teismas vertinant padarytą neturtinę žalą valstybei? Kaip pavyzdį galima paminėti Vilniaus miesto 3

apylinkės teismo nuosprendį, kuriame buvo įvertintas neturtinės žalos padarymas valstybei. Teismas konstatavo, kad kaltinamasis sumenkino Viešosios įstaigos Verslo paramos agentūros, kaip valstybės institucijos autoritetą administruodamas Europos Sąjungos skiriamas lėšas.³⁵ Šis nuosprendis buvo apskūstas Vilniaus apygardos teismui ir teismas praplėsdamas apylinkės teismo nuosprendį konstatavo, kad dėl kaltinamųjų veiksmų buvo apribotos kitų ūkio subjektų teisės sąžiningai konkuruoti siekiant gauti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą, pripažino, kad buvo sužlugdytas ir pasitikėjimas valstybės įstaiga, tuo pačiu kitomis valstybinėmis ir nevalstybinėmis institucijomis, kaip nešališkomis ir objektyviomis institucijomis, atsakingomis už Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitokios paramos skyrimą ir administravimą, buvo sumenkintas šių institucijų autoritetas, o tuo pačiu sukeltas nepasitikėjimas Lietuvos Respublika kaip valstybe, sugebančia skaidriai administruoti Europos Sąjungos skiriamos pagalbos paskirstymo ir įsisavinimo procedūras³⁶.

Kaip nurodo straipsnio dispozicija žala padaroma valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam arba fiziniam asmeniui. Valstybė turėtų būti suprantama plačiausia prasme. Žala gali pasireikšti ne tik pačiai valstybei, bei ir savivaldybei, jos institucijoms. Valstybei patiriant žalą nukenčia jos interesai. Tarptautinė viešoji organizacija tai tarpvalstybinė organizacija. Ji turi būti įsteigta tarptautine sutartimi tam tikriems tikslams siekti, turėti nuolatinių institucijų sistemą, tarptautinės teisės subjekto statusą, sukurtą ir veikiančią pagal tarptautinę teisę. L. Pakštaitis išreiškė nuomonę, kad tarptautinė nevyriausybinė organizacija gali patirti žalą kaip juridinis asmuo. Su šią nuomonę negalima nesutikti, nes analizuojant tarpvyriausybinių organizacijų veiklą Lietuvos Respublikos teritorijoje, tokia žalą šios organizacijos gali patirti. Jei tarpvyriausybines organizacijas neprilyginsime juridiniam asmeniui, asmenys padarę žalą piktnaudžiavimu tarnyba išvengs baudžiamosios atsakomybės. Juridinį asmenį apibrėžia Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Jo 2.33 straipsnio 1 dalis nustato, kad juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ir atsakovu teisme. Fizinis asmuo yra žmogus nuo gimimo iki mirties momento.

T. Girdenio teigimu, kad kazuistinis subjektų išvardijimas yra netikslus ir sukelia teisinio neaiškumo, todėl visiškai nereikalingas. Jo nuomone žala gali būti padaroma subjektams neįtrauktiems į šį baigtinį sąrašą ir neužtrauks baudžiamosios atsakomybės tokiais atvejais, kai piktnaudžiavimo žala bus akivaizdi.³⁷ Jis siūlo normos dispozicijoje atsisakyti subjekto rato,

---

³⁵ Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo 2007-03-26 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-18-506/07;

³⁶ Vilniaus apygardos teismo 2009-03-18 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-29/2009;

³⁷ GIRDENIS, T. Didelės žalos padarymas valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam arba fiziniam asmeniui kaip piktnaudžiavimo sudėties požymis. Jurisprudencija. Mokslo darbai 2006 7(85), p. 102-108;

kuriems padaroma žala. Tačiau ar tokiu atveju išeliminavus subjektus, kuriems padaroma žala, teisinis šios veikos kvalifikavimas nepasunkės. Kyla klausimas kokiais tada kriterijais vadovaujantis teismas turėtų nustatinėti šios veikos subjektus? Ko gero galima tik plėsti šių subjektų ratą arba nenustatinėti konkrečiai jų baigtinio sąrašo.

Didelė žala yra vertinamojo pobūdžio. Ir kiekvienu atskiru atveju ją vertina teismas. Baudžiamosiose bylose teismas vertina žalos pasireiškimo formą ir jos dydį, ar padaryta žala užtraukia baudžiamąją atsakomybę.

Rusijos baudžiamoji teisė piktnaudžiavimu padarytus padarinius įvardina kaip esminius teisių, teisėtus asmenų, organizacijų ar įstatymais saugomų visuomenės ar valstybės interesų pažeidimus. Įvardintas padarinys kaip pažeidimas gali turėti tiek turtinį, tiek kitokį pobūdį. Tokį kaip konstitucinių teisių, laisvių pažeidimas, valdžios organų autoriteto sumenkinimas, viešųjų institutų funkcionavimo sutrikdymas, visuomeninės tvarkos sutrikdymas, , nusikaltimų slėpimas. Nustačius pažeistas teises ir teisėtus interesus teismas savo išvadoje turi įrodyti, kad pažeidimas buvo esminis. Rusijos Aukščiausiojo Teismo plenumo išaiškinime buvo konstatuota, kad nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl piktnaudžiavimo tarnyba ar piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi, valdžios, įgaliojimų viršijimo- teismai turi turėti omenyje, kad žala gali būti ne tik materialaus, bet ir kitokio pobūdžio, o būtent konstitucinių teisių ir asmenų laisvių pažeidimas, valdžios įstaigų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų autoriteto sumenkinimas, jų darbo sutrukdytas, visuomeninės tvarkos pažeidimai, stambaus masto grobstymai, kitų nusikaltimų nuslėpimai. Kai kurie autoriai pažymi, kad galimas ne tik kriminalinio pobūdžio nusikaltimo nuslėpimas, tačiau ir administracinių pažeidimų nuslėpimas. Todėl gali būti kvalifikuotinas kaip piktnaudžiavimas ar įgaliojimų viršijimas. Sprendžiant klausimą ar iš tikro yra padaryta esminė žala, būtina įvertinti padarytos veikos neigiamą įtaką normaliam įstaigos, organizacijos, įmonės darbui, taip pat materialinės žalos dydį ir pobūdį, nukentėjusiųjų asmenų skaičių, jiems padarytos fizinės, moralinės, turtinės žalos mastą.³⁸

Išanalizavus teisių pažeidimus visais atvejais nuosprendyje ar net kaltinamajame akte turėtų būti nurodoma ir aprašoma aukščiau minėtų teisių pažeidimo esmė. Vienas iš esminių pažeidimų tai valstybinės valdžios įstaigų autoriteto sumenkinimas. Valstybės teisėti interesai, o tuo labiau jų pažeidimas neatsiejamai susijęs su valstybinės valdžios įstaigų autoritetu. Bet koks piktnaudžiavimas tarnybiniais įgaliojimais ar jų viršijimas be abejonės atsispindi įstaigų autoriteto sumenkinimą visuomenės akyse. Būtina nustatyti kokia konkrečiai veika ar piktnaudžiavimu ar įgaliojimų viršijimu yra sumenkintas autoritetas, ir tik tada spręsti ar tai yra esminis ar neesminis pažeidimas, kadangi autoriteto supratimas nei viename teismo nuosprendyje, o tuo labiau

---

³⁸ Rusijos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. 1990, Nr. 3;

kaltinamajame akte nėra konkretizuojamas. Konstitucinių piliečių teisių pažeidimas teismų nuosprendžiuose aprašomas tik remiantis konkrečiais Lietuvos Respublikos Konstitucijos straipsnių perrašinėjimais. Būtų tikslinga nurodyti kokias konstitucines piliečių teises pažeidė pareigūnai piktnaudžiavę ar viršiję įgaliojimus. Pavyzdžiui, ar privačios nuosavybės teisių pažeidimas buvo esminis asmens konstitucinių teisių pažeidimas pareigūno veikoje. Ypatingai tai pasireiškia tais atvejais, kada pareigūnai viršydami savo įgaliojimus panaudoja prievartą, šaunamuosius ginklus ar kitus įstatymo uždraustus veiksmus nukentėjusiems. Todėl kaltinamuosiuose aktuose, nuosprendžiuose turi būti nurodoma kokia konkrečiai asmens neliečiamybės teisė pažeista. Tokia pati teisė gali būti pažeidžiama ir tada, kai asmuo miršta. Tai būtina kvalifikuojant veikas tais pagrindais, kai yra viršijami tarnybiniai įgaliojimai.

2.6. Sankcija

Už Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalies pažeidimą sankcija numato baudžiamumą teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 4 metų. Už kvalifikuoto nusikaltimo pažeidimą sankcija numato teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba laisvės atėmimu iki šešerių metų. Sankcijos yra alternatyvaus pobūdžio, todėl teismai turi galimybę teisingai paskirti bausmes. Už šią nuskalstamą veiką atsako ir juridinis asmuo.

1998-12-22 buvo priimti Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu, dėl korupcijos privačiame sektoriuje bendrieji veiksmai. Šių veiksmų 6 straipsnyje yra numatytos sankcijos juridiniams asmenims. Siūloma taikyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas, kurios apimtų baudžiamąsias ir nebaudžiamąsias baudas ir gali apimti kitas sankcijas, tokias kaip:

- Teisės gauti valstybės išmokas ar pagalbą atėmimas;
- Laikinas ar nuolatinis teisės verstis komercine veikla atėmimas;
- Teisminės priežiūros skyrimas
- Likvidavimas teismo tvarka.³⁹

Išanalizavus teismų praktiką už šį nusikaltimą dažniausiai yra skiriamas teisės dirbti tam tikrą darbą atėmimas, bauda, retai kada reali laisvės atėmimo bausmė.

Įdomios savo griežtumu sankcijos už piktnaudžiavimą valdžia numatytos Italijos baudžiamajame kodekse. Rimtu pareiginiu nusikaltimu, pagal Italijos baudžiamojo kodekso 323

---

³⁹ Bendrieji veiksmai 1998-12-22 d., Tarybos priimti remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu, dėl korupcijos privačiame sektoriuje (98/742/TVR);

straipsnį, yra laikomas piktnaudžiavimas tarnyba. Pareigūnas arba asmuo atliekantis pareigūno pareigas, kuris turėdamas tikslą gauti neturtinę naudą sau arba tretiesiems asmenims arba turėdami tikslą padaryti neteisėtą žalą kitiems asmenims, piktnaudžiauja savo tarnybine padėtimi, jei jų veikoje nėra žymiai pavojingesnės veikos požymių, baudžiami laisvės atėmimu dvejiems metams. Baudžiamoji atsakomybė didėja, jei piktnaudžiaujama tarnyba su asmeniniu tikslu sau ar kitiems asmenims gauti turtinės naudos. Už tokios veikos padarymą baudžiama laisvės atėmimu nuo dviejų iki penkerių metų. 1990 metų įstatymas numeris 86 įvedė naują straipsnį, kuriame numatytos švelninančios aplinkybės. Priklausomai nuo veikų menkavertiškumo ar nežymumo bausmės yra švelninamos. Atskiras straipsnis numato atsakomybę ir už pareigūno neveikimą. Už neveikimą atsako pareigūnas arba asmuo atliekantis pareigūno pareigas ir ne be pagrindo neatliekantis pareiginių funkcijų, susijusių su teisingumo įgyvendinimu, visuomeniniu saugumu, tvarka arba higienos, sanitarijos taisyklių nesilaikymu, kurios turi būti įvykdomos neatidėliotinai. Už tokią veiką yra baudžiama laisvės atėmimu nuo šešių mėnesių iki dviejų metų. Vienintelė alternatyvi sankcija kuri numatyta Italijos baudžiamajame kodekse, tai pareigūnui ar asmeniui, atliekančiam pareigūno funkcijas, kuris 30 dienų bėgyje neatsako į suinteresuoto asmens paklausimą, neatlieka savo pareigų. Už tokių veikų padarymą pareigūnai baudžiami bausme arba laisvės atėmimu vieneriems metams. Už neveikimu pasireiškiantį tarnybos pareigų neatlikimą ar apleidimą, jei asmenys atsisako tai padaryti remdamiesi savo motyvais kodėl jie taip padarė, nesiėmė jokių pastangų pradėti tarnybą ar atlikti privalomus veiksmus toliau eiti tarnybą, baudžiami bausme.

Kaip jau buvo minėta, Vokietijos baudžiamasis kodeksas neišskiria bendrų nusikaltimo sudėčių, kurioms būtų priskiriami visi piktnaudžiavimu valdžia, valdžios įgaliojimų viršijimu arba tarnybinių pareigų nevykdymu atvejai. Tačiau Vokietijos baudžiamasis kodeksas 28 skyriuje paminėtas straipsnių kompleksas, kuris numato atsakomybę už kyšininkavimą ir yra keletas normų, kurios gali būtų naudojamos kaip baudžiamasis teisinis draudimas konkrečioms piktnaudžiavimo valdžia rūšims.

Visų pirma išskiriamos tokios nusikalstamos veikos kaip kūno sužalojimas vykdant tarnybines pareigas. Vokietijos baudžiamasis kodeksas pirmos dalies 340 paragrafe numato, kad pareigūnas, kuris vykdydamas tarnybines užduotis arba kuriam yra privalomas šių užduočių vykdymas, padaro kam nors kūno sužalojimus arba leidžia, kad sužalojimas būtų padarytas kito asmens, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trijų mėnesių iki penkerių metų. Vokietijoje už kūno sužalojimą padarytą vieno asmens kitam asmeniui numatyta bausmė laisvės atėmimas trejiems metams arba bausme. Lyginant šias sankcijas pareigūno baudžiamoji atsakomybė yra didesnė, nei eilinio piliečio. Už sunkų kūno sužalojimą, kuris padaromas asmeniui, vykdant tarnybines pareigas, sankcija numato laisvės atėmimą nuo dviejų iki penkiolikos metų, o už mažesnio laipsnio kūno sužalojimą, tačiau esant tokioms pačioms aplinkybėms-laisvės atėmimą nuo trijų mėnesių iki

penkių metų. Nėra išskiriami kiti nusikaltimai, tokie kaip pareigūno, vykdant tarnybines pareigas žalos padarymas asmens sveikatai ar jo gyvybei. Ko gero, sankcijos už tokius nusikaltimus kaip nužudymas ar už kitus pavojingus nusikaltimus asmeniui yra pakankamai griežtos.

Vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Lietuvoje dauguma nusikaltimų fiziniams asmenims padaro pareigūnai piktnaudžiaujantys tarnybine padėtimi ir dažnai išvengia baudžiamosios atsakomybės, apsiribodami bauda, pareigų pažeminimu arba išeidami iš darbo. Tikslinga ko gero būtų atsižvelgti į susiklosčiusią Vokietijos praktiką ir numatyti naują straipsnio konstrukciją, kuri būtų skirta tiesiogiai pareigūnams.

Vokietijos baudžiamajame kodekse numatytos papildomos pasekmės ir padariniai teistiems asmenims už nusikaltimus tarnybai. Šio kodekso 358 straipsnyje numatyti tokie atvejai asmenims, kurie pripažinti kaltais įvykdę pareiginius nusikaltimus ir nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis nuo šešių mėnesių ir daugiau. Todėl atsižvelgiant į bendrosios dalies 2 dalies 45 paragrafą, kaip papildoma bausmė gali būti uždraudimas eiti viešo pobūdžio pareigas nuo dviejų iki penkerių metų.

Anglijoje, atskira nusikalstama veika yra pripažįstama pareigūno įstatymo ar bendrosios teisės priskirtų įgaliojimų sąmoningas ir nerūpestingas atlikimas, jei nėra protingų atsiprašymų ar pasiteisinimų. Už tokį nusikaltimą teismo nuožiūra asmuo gali būti nušalintas nuo pareigų dvejįs metams. Pas mus įgaliojimų viršijimas straipsnio dispozicijoje nurodomas kaip piktnaudžiavimo padarymo būdas.

JAV išskiriami atskiri nusikaltimai, kurie priskiriami piktnaudžiavimui tarnyba. Tai tokie nusikaltimai, kuriuos padaro valstybės tarnautojai ir prie kurių federalinė įstatymų leidybą priskiria tokią veiklą, kuri nesuderinama su tarnybinėmis pareigomis. 18 JAV įstatymų rinkinio 204 dalyje numatyta, kad kongresmenai, asmenys išrinkti į Kongresą ar asmenys praktikuojantys pastoviose komisijose Pretenzijų teisme piktnaudžiauja tarnybine padėtimi baudžiami bauda iki 10 000 dolerių arba laisvės atėmimu iki dviejų metų. Valstybės tarnautojas arba asmuo tarnaujantis įstatymų leidybos, vykdomosios, teisminės valdžios įstaigose JAV, negali pasisakyti kaip atstovas arba kaltintojas kokiam nors reikalavime, kurį pareiškia jungtinės valstijos, jei tai neįeina į jo pareigas, taip pat negali gauti apdovanojimus, procentus, kokią nors dalį ar teisę už pagalbą tokio reikalavimo pateikime. Šie asmenys taip pat negali atstovauti kieno nors interesus administracinėse, civilinėse, baudžiamosiose bylose, kurių šalimi yra JAV arba kuriose šalis turi tiesioginį, esminį suinteresuotumą. Už tokį pažeidimą numatyta 10 000 dolerių bauda arba laisvės atėmimas dvejįs metams.

2.7. Juridinis asmuo, kaip specialus atsakomybės subjektas

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projekte buvo pateikti du juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės sąlygų variantai. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė apsiriboja materialinio pobūdžio sankcijomis. Nustatant juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę už korupcijos atvejus, buvo atsižvelgta į Europos Tarybos Tarpšakinės kovos su korupcija grupės preliminarias rekomendacijas.

1998-12-22 buvo priimti Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu, dėl korupcijos privačiame sektoriuje bendrieji veiksmai. Šių veiksmų 1 skyriuje atskleista juridinio asmens sąvoka. Juridinis asmuo-bet kuris tokį statusą pagal taikytiną nacionalinę teisę turintis subjektas, išskyrus valstybes ar kitus viešuosius juridinius asmenis, veikiančius pagal valstybės suteiktus įgaliojimus, ir viešąsias tarptautines organizacijas. Šių bendrųjų veiksmų 5 straipsnyje numatyta juridinių asmenų atsakomybė. Kiekviena valstybė narė turi imtis reikiamų priemonių užtikrinti, kad juridiniai asmenys galėtų būti traukiami atsakomybėn už aktyviosios korupcijos veikas, kurias jų naudai padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar kaip juridinio asmens organo dalis, jeigu jis eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo įgaliojimus atstovauti juridiniam asmeniui, priimti sprendimus juridinio asmens vardu arba kontroliuoti juridinio asmens veiklą.⁴⁰

Kiekviena Europos Sąjungos valstybė narė turi imtis reikiamų priemonių, kad įmonių vadovai ar kiti asmenys turintys įgaliojimus priimti sprendimus įmonėje ar kontroliuoti jos veiklą, galėtų būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal nacionalinėje teisėje nustatytus principus, aktyvios korupcijos atveju, kai tai padaro jiems pavaldus įmonės vardu veikiantis asmuo.⁴¹ Konvencija dėl korupcijos buvo ratifikuota 2002-01-25.

Pagal LR BK bendrosios dalies 47 straipsnio 2,4 dalys numato, kad juridiniam asmeniui gali būti skiriama nuo 1 MGL iki 10 000 MGL dydžio bauda, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrosios dalies 52 straipsnį juridinio asmens veiklos apribojimas, pagal 53 straipsnį juridinio asmens likvidavimas.⁴² Taigi teismai skirdami bausmes juridiniams asmenims už piktnaudžiavimą vadovaujasi baudžiamojo kodekso bendrojoje dalyje nurodytais straipsniais.

Įmonei, kuriai vieną kartą bus paskirta bauda, nebus linkusi pakartotinai daryti nusikalstamas veikas, nenorėdama bent jau tapačių arba dar sunkesnių teisinių padarinių. Šiai dienai galima tik svarstyti ar baudžiamajame kodekse nustatytos sankcijos būtų veiksmingos juridiniams asmenims. Kadangi už juridinį asmenį atsakomybę prisiima jam vadovavęs asmuo, šiai dienai

---

⁴⁰ cit.op. Nr. 41;

⁴¹ Konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, parengta vadovaujantis Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, parengta vadovaujantis Europos sąjungos sutarties K. 3 straipsnio 2 dalies c punktu;

⁴² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai), Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004;

teismų praktikoje dažnai baudžiami tik fiziniai asmenys. Nors logine prasme juridiniams asmenims taikomos sankcijos yra lengvesnio pobūdžio. Pavyzdžiui, likvidavus įmone, vietoje jos galima įkurti kitą ir taip fizinis asmuo išvengs baudžiamosios atsakomybės.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrosios dalies 20 straipsnis numato juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę. Juridiniai asmenys yra baudžiami už veikas, kurias padaro fiziniai asmenys, tai organizacijų vadovai, turintys tiesioginę atsakomybę ir juridinio asmens darbuotojai, turintys netiesioginę atsakomybę. Norint įrodyti, kad juridinis asmuo piktnaudžiavo tarnyba bus būtina nustatyti ir surasti fizinį asmenį. Būna sunku nustatyti konkretų atsakingą asmenį, nors pati piktnaudžiavimo veika, jos nauda ir sąryšis su įmone yra akivaizdūs.

Skirdami juridiniams asmenims bausmes už piktnaudžiavimą teismai turėtų remtis Konstitucinio Teismo nutarimu, kuriame pasisakyta, kad už vieną veiką gali būti traukiami skirtingi subjektai, tai yra tiek fizinis asmuo, tiek juridinis asmuo. Taip pat Konstitucinis Teismas konstatavo, kad viešųjų juridinių asmenų valstybės, savivaldybės, valstybės ir savivaldybės institucijos ir įstaigos bei tarptautinės viešosios organizacijos teisinė padėtis, palyginti su kitų viešųjų juridinių asmenų teisine padėtimi, yra skirtinga. Teismai turi atsižvelgti į viešųjų juridinių asmenų skirtumus ir nevienodai juos traktuoti tuo aspektu, kad vieni jų gali būti, o kiti negali būti traukiami baudžiamajon atsakomybėn. Ir toks traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.⁴³

Tačiau ar galima piktnaudžiavimo tarnyba sudėtį pritaikyti juridiniam asmeniui? Juk juridinis asmuo, kaip nusikalstamos veikos subjektas negali turėti valios, sąmonės, todėl jis negali atlikti pavojingos ir priešingos baudžiamajai teisei veikos, negali turėti psichinio santykio su pavojinga veika ir jos pasekmėmis bei kitais nusikalstamos veikos objektyviaisiais požymiais. Konstitucinis Teismas vienareikšmiškai pasisakė, kad juridinio asmens kaip nusikalstamos veikos subjekto, specifika, tai, kad jis teisinių santykių dalyvis yra per jo vardą veikiančius fizinius asmenis, lemia kai kurių baudžiamosios teisės institutų taikymo juridiniams asmenims ypatumus. Ta specifika lemia ir juridinio asmens kaltės specifiškumą. Juridinio asmens kalė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1,2,3 dalyse nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį juridinio asmens atsakomybė siejama su fizinio asmens padaryta nusikalstama veika, nereiškia, kad juridinio asmens kaltumas neturi būti įrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.⁴⁴

---

⁴³ 2009-06-08 d. Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio nuostatų, įtvirtinančių juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę, ir 43 straipsnio 4 dalies, kurioje įtvirtintos kai kurios bausmių skyrimo juridiniams asmenims taisyklės, konstitucingumo. Valstybės žinios, 2009, Nr.69-2798;

⁴⁴ cit.op.Nr.43;

3. Kvalifikuota piktnaudžiavimo sudėties požymiai

3.1. Turtinės ir asmeninės naudos skiriamieji bruožai

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 2 dalis numato kvalifikuotą piktnaudžiavimo sudėtį, kurios esminiais požymiais yra siekimas gauti turtinės ar kitokios asmeninės naudos ir kyšininkavimo požymių nebuvimas. Kyšininkavimo požymių nebuvimas yra kvalifikuojamas pagal normų konkurencijos taisykles. Taikyti piktnaudžiavimą ir kurį nors kitą straipsnį, numatantį atsakomybę už specialų nusikaltimą valstybės tarnybai galima tik tuo atveju, kai yra realioji sutaptis.

Turtinės naudos siekimas teismų praktikoje suprantamas kaip siekis gauti bet kokio pobūdžio turtinės naudos tiek sau, tiek savo giminėms, šeimos nariams, o siekimas kitokios asmeninės naudos – kaip siekis gauti neturtinio pobūdžio naudos. Kai kurių teisininkų nuomone asmeninės naudos siekimas, kaip kvalifikuojantis požymis, neparodo didesnio piktnaudžiavimo pavojingumo ir todėl yra kritikuotinas.

Kvalifikuota piktnaudžiavimo sudėtis aiškintina sistemiškai, paaiškinant įstatymų leidybos metu atsiradusį neaiškumą ir neeliminuojuot didelės žalos kaip konstitucinio sudėties požymio. Šioje normoje įtvirtintas savanaudiškas piktnaudžiavimas, sukėlęs didelę žalą valstybei, fiziniam arba juridiniam asmeniui.⁴⁵

Pats piktnaudžiavimas kaip jau buvo minėta suprantamas kaip valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens savo tarnybinės padėties, įstatymais ir kitais teisės aktais suteiktų teisių, pareigų ir įgaliojimų panaudojimas arba nepanaudojimas priešingai tarnybos interesams, o įgaliojimų viršijimas – įstatymais ir kitais teisės aktais valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui suteiktų įgaliojimų ribų peržengimas. Vienu atveju šis nusikaltimas padaromas tiesiogiai pasinaudojant turimais tarnybiniais įgaliojimais arba kompetencija, o kitais atvejais ši nusikalstama veika padaroma darant poveikį kitų subjektų neteisėtai veiklai valstybės tarnyboje. Tai aktyvūs veiksmai arba neveikimas.

Nusikaltimo sudėties požymių visuma yra būtinas pagrindas asmenį patraukti baudžiamajon atsakomybėn. Todėl siekimas turtinės ar asmeninės naudos turi sukelti ir atitinkamus padarinius. Turi būti diskredituotas valstybės tarnautojo vardas, sumenkintas valstybinės institucijos autoritetas jiems pavaldžių ir kitų asmenų akivaizdoje ir taip padaryta žala valstybės interesams. Teismas turi nustatyti, kad buvo veikama tiesiogine tyčia ir kaltinamasis savo

---

⁴⁵ PAKŠTAITIS, L. Piktnaudžiavimo kriminalizavimo, vertinimo bei normos tobulinimo problemos. Jurisprudencija, Mokslo darbai. 2006, Nr. 7(85), p. 95-101;

veiksmams pažeidžia teisės aktų reikalavimus, viršija įgaliojimus siekdamas asmeninės ar turtinės naudos. Pavyzdžiui siekimas išvengti mokėjimų už atliktus darbus bei suteiktas paslaugas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė, kad nors ir pavaldūs darbuotojai geranoriškai sutiko vadovo naudai darbo metu ir po dirbti įvairius darbus, tačiau tai nereiškia, kad pavaldiniai nesuprato, jog tokiu būdu Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnas piktnaudžiauja tarnybine padėtimi ir viršija jam suteiktus įgaliojimus. Nuteistasis, kaip valstybės tarnautojas užimantis vadovaujantį postą, asmeninio pobūdžio darbams darbo metu atlikti savo asmeninėse valdose duodamas nurodymus pavaldiems darbuotojams, suprato, kad tokie jo veiksmai nesuderinami su tarnybos interesais ir kad taip veikdamas jis siekia asmeninės naudos bei daro žalą valstybės interesams.⁴⁶

Lyginant su JAV įstatymais, kur baudžiamoji atsakomybė numatyta valstybės tarnautojui arba asmeniui tarnaujančiam įstatymų leidybos, vykdomosios, teisminės valdžios įstaigose už tai, kad jie asmeniškai arba tiesiogiai kaip valstybės tarnautojai, jų sutuoktiniai, nepilnamečiai vaikai, partneriai turi finansinį interesą jų pačių, šeimos narių, organizacijos, kurioje jie dirba, ar yra partneriai, bendrasavininkai vykdomoje veikloje. Tokie asmenys taip pat baudžiami, jei jie turi finansinį suinteresuotumą vesdami derybas, susijusias su savo darbu. Šie asmenys netraukiami baudžiamojon atsakomybėn tik tuo atveju, jei jie turi aukštesnės instancijos raštišką sutikimą dalyvauti tokioje veikloje. Ir tokiame sutikime turi būti nurodyta, kad dalyvaujančio panašaus pobūdžio veikloje valstybės tarnautojo finansinis interesas yra nežymus ir nepažeidžia garbės ir tarnybinės padėties. Tokio pobūdžio veikų grupėje ypatingą vietą užima valdininkų veikla, kuri yra nukreipta su tikslu pralobti naudojantis valstybės pinigais, pasinaudojant informacija ir spekuliacija. Šiuo požiūriu yra išskirtas finansinis interesas atvirkštinis lietuviškam. Nors asmeninės naudos siekimas tiesiogiai yra susijęs su asmens finansiniu interesu.

JAV piktnaudžiavimu tarnyba laikomos ir tokios veikos, kurias padaro tarnautojas užsiimantis prekyba ar kita veikla, į kurio pareigas įeina gaunamo JAV, kitos valstijos fondo lėšų rinkliava ir paskirstymas. Toks asmuo bus laikomas padariusiu nusikaltimą kaip tarnautojas, pareigūnas arba kitas asmuo, veikiantis JAV, departamentų, atstovybių vardu, jei jis savo padėties ar pareigų kontekste turintis bet kokio pobūdžio informaciją, kuri neatsiejamai susijusi su JAV prekybos ir rinkos veikla, sąmoningai ir neturėdamas tam įgaliojimų šią informaciją perduoda tiesiogiai arba netiesiogiai asmeniui, kuris įstatymų, pareiginės instrukcijos nustatyta tvarka negali gauti tokios informacijos, taip pat išskyrus oficialius kanalus spekuliuoja produkcija bet kokių mastu. Toks nusikaltimas numato baudą iki 10 000 dolerių arba/ir laisvės atėmimą iki dešimties metų.

---

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010-02-01d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/2010;

Tokio pobūdžio veikos paprastai būna tęstinio pobūdžio. Teismai turi į tai atsižvelgti ir konstatuoti vieningą tyčią ir išsiaiškinti ar į tokią veiką įeinantis epizodas gali būti laikomas savarankiška nusikalstama veika, numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. Minėtoje byloje kasaciniame skunde buvo nurodyta, kad tokie epizodai, kaip savarankiški galėtų būti traktuojami kaip tarnybiniai nusižengimai.

Teismų praktikoje tęstine nusikalstama veika laikoma tokia veika, kuri susideda iš dviejų ar daugiau tapačių ar vienaarūšių veiksmų, kiekvienas iš kurių yra vertinamas atskirai ir atitinka nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties požymius. Jie visi turi būti jungiami vieningos tyčios. Teismas pripažino, kad apeliacinės instancijos teismas padarė pagrįsta išvadą, kad nusikalstamos veikos yra tęstinės. Pagal atliktų veiksmų visuma buvo nustatyti visi požymiai, kad nuteistieji veikė vieninga tyčia ir siekė aiškiai apibrėžto tikslo, tai yra asmeninės ir turtinės naudos naudodamiesi tarnybiniu transportu ir kitu turtu kaip savo, duodami nurodymus pavaldiniams dirbti pas juos ar pas jų giminaičius įvairius darbus tam, kad tiems darbams atlikti nereikėtų samdyti atitinkamos profesijos darbininkų ir mokėti už atliekamus darbus.

Atsižvelgiant į tai, kad padaryta tęstinė veika svarbu yra nurodyti tokios veikos pradžią ir pabaigą. Tikslumo momentas nėra būtinas, tačiau tai gali būti padaroma nurodant metų ar net kelių metų tiksliai nenustatytus laikotarpius.

Kyšiu yra laikoma neteisėta turtinė nauda. O turtinė nauda apskritai traktuojama kaip tam tikra ekonominė būklė, atsirandanti asmeniui įgyvendinant turtinį interesą. Kyšis kaip turtinė nauda gali turėti įvairias materialias ir nematerialias formas. Tai daiktai, pinigai, turtinės teisės, turtinių prievolių panaikinimas, sutaupymas nemokant už paslaugas, pranašumo konkurencinėje kovoje įgijimas, supažindinimas su komercine paslaptimi, pilną žadančių ryšių užmezgimas ir kita. Kyšiu taip pat gali būti ir tokie daiktai bei paslaugos, kurie turi vertę ir nelegalioje apyvartoje, tokioje kaip prekyba narkotinėmis medžiagomis, nelegaliais ginklais, neteisėtai pagamintu alkoholiu. Jei piktnaudžiaujančio tarnyba asmens veiksmuose yra specialaus nusikaltimo valstybės tarnybai požymių, šiuo atveju kyšininkavimo, kuris numatytas baudžiamojo kodekso 225 straipsnyje, tokia asmens veika turi būti kvalifikuojama pagal normų konkurencijos taisykles. Tai yra tik pagal tą straipsnį, kuriame numatyta atsakomybė už specialų nusikaltimą valstybės tarnybai.

Pats kyšininkavimas pasireiškia valstybės tarnautojo, jam prilyginto asmens kyšio kaip asmeninės turtinės naudos paėmimas už pažadą atlikti tam tikrus veiksmus ar neveikimą-sprendimo priėmimą, balsavimą ar nuomonės pareiškimą duodančio kyšį ar kito asmens naudai arba už pažadą taip elgtis. Šiuo atveju elgiamasi savo ir kito asmens naudai. Piktnaudžiaujant tarnybine padėtimi valstybės tarnautojas, jam prilygintas asmuo veikia tik savo naudai siekdamas būtent sau turtinės ar kitokios asmeninės naudos. Turi būti nustatoma, kad asmuo tarnybine padėtimi naudojasi savo interesais.

Įdomu tai, kad Baltarusijos, Rusijos baudžiamieji kodeksai kvalifikuojančiu nusikaltimų tarnybos interesams požymiu pripažįsta asmens pareigas, kurias eidamas asmuo padarė minėto pobūdžio nusikaltimus. Rusijos baudžiamasis kodeksas pateikia baigtinį sąrašą tokių pareigų. Ir tokias pareigas einančiais yra šalies prezidentas, ministras pirmininkas, jo pavaduotojai, valstybinių įstaigų vadovai, kurie tiesiogiai pavaldūs prezidentui, teisėjai, prokurorai, tardytojai, valstybinės kontrolės, saugumo, finansinių nusikaltimų, vidaus reikalų įstaigų vadovai.

3.2. Subjekto reikšmė

Rusijos baudžiamasis kodeksas piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimas subjektu, neesant kvalifikuotos sudėties pripažįsta pareigūną, kuris neužima Rusijos Federacijos įstatymuose numatytų subjekto užimamų pareigų arba valstybinio pobūdžio, vietinės savivaldos įstaigos vadovo pareigų. Šiame kodekse numatyti du kvalifikuojančios šio nusikaltimo sudėties požymiai, kurie priskiriami subjekto pareigoms. Pirmuoju nurodomi konkretaus pobūdžio valstybės pareigūnai, kurių užimama padėtis ar pareigos pripažįstamos kvalifikuojančiu požymiu piktnaudžiavime tarnybiniais įgaliojimais. Tai asmenys, turintys ypatingą rangą, užimantys valstybinės reikšmės ar tokio pobūdžio Rusijos Federacijos subjekto, vietinės savivaldos įstaigų vadovo pareigas. Einantiems valstybinės reikšmės pareigas priskiriami asmenys, kurie nurodyti Rusijos Federacijos Konstitucijoje ir federaciniuose įstatymuose ir kuriems suteikta šiais įstatymais teisė, įgaliojimai veikti ir tiesiogiai įgyvendinti valstybinės valdžios įstaigų atliekamas funkcijas. Tokiais asmenimis yra šalies prezidentas, vyriausybės, valstybinės Dūmos vadovais, deputatai, federacijos ministrai, teisėjai ir kiti aukšto rango pareigūnai. Antrai kvalifikuojančio požymio grupei priskiriami tokie asmenys, kurie užima pareigas nurodytas konstitucijoje arba statutuose ir tiesiogiai vykdo jiems suteiktus įgaliojimus. Tai visų rūšių valstybinės valdžios įstaigų vadovai, atstovaujantys vyriausybei deputatai, vyriausybės ministrai, konstitucinio teismo teisėjai ir kiti aukšto rango pareigūnai, esantys Rusijos Federacijos įstatymų pripažintais tokiais subjektais.

Vietinės savivaldos įstaigos vadovo pareigos suprantamos statute numatytas pareigūnas, kuris yra išrenkamas ir atliekantis vietos savivaldos vadovaujamojo, mokslo, šviečiamojo pobūdžio veiklą yra išrenkamas gyventojų municipalinės švietimo, mokslo įstaigos įstatymų nustatyta tvarka.

Lietuvos baudžiamasis kodeksas kvalifikuotoje piktnaudžiavimo sudėtyje neišskiria tokio požymio, kaip subjekto pareigos.

3.3. Padariniai, kaip nusikaltimą kvalifikuojantis požymis

Ypatingai kvalifikuota piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais sudėtis, kuri numatyta Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse, pasižymi atsiradusiomis sunkiomis pasekmėmis. Rusijos Aukščiausiojo teismo plenumas pasisakė, kad sunkios pasekmės turi būti suprantamos kaip žalos padarymas, tokiais poelgiais kaip stambi avarija, ilgalaikis transporto, gamybinio proceso sustabdymas, įstaigų dezorganizacija, turtinės žalos padarymas ypač stambiu mastu, sunkaus kūno sužalojimas arba bent vieno žmogaus mirtis. Tokios pasekmės kaip kūno sužalojimas arba mirtis rusų teisinėje literatūroje kelia abejones, kadangi yra kėsiniama į svarbesnį objektą, kuris neapima piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais sudėties. Šio nusikaltimo subjektu yra pareigūnas, neužimantis valstybinės reikšmės arba vietinės savivaldos vadovo pareigų.

Rusijos Federacijos baudžiamasis kodeksas piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais sudėtis yra bendroji norma kitoms specialioms piktnaudžiavimo tarnyba sudėtimis. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, piktnaudžiavimo kvalifikuotoje sudėtyje, nėra išskiriami padariniai.

3.4. Tarnybinių įgaliojimų viršijimo kvalifikavimo reikšmė

Rusijos baudžiamasis kodeksas tarnybinių įgaliojimų viršijimo kvalifikuotą sudėtį aiškinaa per subjekto požymius, kurie analogiškai piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais kvalifikuotai sudėčiai. Įdomi savo konstrukcija yra ypatingai kvalifikuojanti tarnybinių įgaliojimų viršijimo sudėtis. Šios veikos ypatingą pavojingumą kvalifikuojančiais požymiais yra fizinės prievartos panaudojimas arba grasinimas ją panaudoti, ginklo ar specialių priemonių panaudojimas, sunkių padarinių, pasekmių sukėlimas. Fizinės prievartos panaudojimas reiškia kaip fizinės jėgos panaudojimas prieš nukentėjusįjį sukeliantis jam sumušimus, fizinį skausmą, lengvą arba vidutinio sunkumo sveikatos sutrikdymą. Grasinimas panaudoti fizinę prievartą tai psichinis poveikis, kuriuo metu pareigūnas nukentėjusįjį gąsdina realiu bet kokio pobūdžio fizinės prievartos panaudojimu iki grasinimo nužudyti. Ir šiuo atveju kvalifikuojant veiką turi būti nustatoma , kad nukentėjusysis mirties grėsmę suvokė kaip realią. Ginklo ar kitų specialių priemonių panaudojimas darant šią veiką reiškia jų faktinį panaudojimą, norint sukelti fizinį ar psichinį poveikį nukentėjusiajam norint pagąsdinti, sutrikdyti sveikatą, sukelti fizinį skausmą, atimti laisvę. Specialios priemonės tai ašarinės dujos, antrankiai, guminės lazdos, transporto ar kitos techninės priemonės, skirtos visuomenės saugumui užtikrinti ir esančios policijos, šalies vidaus kariuomenė, kitų valstybių ir municipalinių įstaigų žinioje. Sunkus padariniai ir pasekmės aiškinamas kaip dėl neatsargumo sukelta mirtis, sunkus sveikatos sutrikdymas arba bent vieno asmens mirtis.

4. Piktnaudžiavimo tarnyba kaip drausminio nusižengimo atskyrimas nuo nusikaltimo

4.1. Subjektyvieji požymiai

Nusikalstamų veikų ir drausminių nusižengimų atskyrimo problema gana dažnai iškyla dėl veikų valstybės tarnybai. Piktnaudžiavimo atribojimas turi didelę praktinę reikšmę, nes tarnybinis nusižengimas ir tarnybinis nusikaltimas išoriškai yra labai panašūs. Baudžiamosios teisės doktrinoje subjektyviaisiais veikos požymiais pripažįstami tikslas ir motyvas. Todėl jie dažniausiai naudojami kaip nusikalstamos veikos ir drausminio nusižengimo atskyrimo kriterijai. Piktnaudžiavimas tarnyba paprastai laikomi drausminiais nusižengimais. Padarius šią veiką turi būti nustatomas turtinės ar asmeninės naudos siekis. Ir tik nustačius šiuos požymius šis nusižengimas tampa nusikalstama veika. Baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką siekdamas turtinės ar kitokios asmeninės naudos, jeigu nebuvo kyšininkavimo požymių, baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

Teismų praktikoje pats piktnaudžiavimas yra pripažįstamas ne tik norminių aktų, reglamentuojančių pareigūno veiklą pažeidimas, bet ir subjekto elgesys, tiesiogiai neprieštaraujantis konkrečioms teisės normoms, tačiau prieštaraujantis bendro pobūdžio reikalavimams, tai yra valstybės tarnybos principams, uždaviniams ar tarnybinės etikos reikalavimams.⁴⁷ Be to Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad vertinant, ar valstybės tarnautojo piktnaudžiavimas yra nusikalstamas, tai yra nustatant žalos dydį, reikšmės turi valstybės tarnautojo užimamų pareigų svarba.⁴⁸ Kuo aukštesnės pareigos užimamos, tuo didesnė žala padaroma valstybės autoritetui. Paminėtinas yra Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje, kurioje teismas atsižvelgė į kaltinamojo pareigų svarbą ir lemiamu kriterijumi pripažino piktnaudžiavimo tarnyba sunkumą ir pripažino kaltu piktnaudžiaujant tarnyba.⁴⁹

4.2. Padariniai kaip skiriamasis požymis

Kitas požymis pagal kurį atskiriama ši nusikalstama veika nuo drausminio nusižengimo, yra padarytos veikos padariniai ir jų dydis. Ikiteisminio tyrimo metu turi būti nustatoma kokia žala yra

---

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis kasacinėje byloje Nr. 2K-81/2003;

⁴⁸ cit.op.Nr.46;

⁴⁹ Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo 2007-03-26 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-18-506/07;

padaryta. Ir tik išvada apie didelę ar nedidelę žalą nulems teisinį asmens poelgio įvertinimą. Kai nėra aiškaus didelės žalos nustatymo kriterijaus, nustatyti šį požymį nėra lengva.

Kaip praktika rodo, už piktnaudžiavimą asmuo kartais lieka deramai nenubaustas, nes piktnaudžiavimas įvertinamas kaip drausminis nusižengimas. Ir kartais net ir nėra pagrindo taip vertinti. Pasitaiko net ir tokių atvejų, kaip pats asmuo išvengia netgi ir drausminės atsakomybės. Dažniausiai paaiškėjus tokiems pažeidimams pareigūnai, valdininkai pasitraukia iš tarnybos savo noru.

Išanalizavus nutarimus dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo, pastebėtina, kad prokurorai dažnai neatsižvelgia į padarytos turtinės ar neturtinės žalos dydį. Kaip pavyzdį galima paminėti Šiaulių apygardos prokuratūros nutarimą, kuriame nors ir buvo nustatyta, kad valstybės tarnautojui prilygintas asmuo piktnaudžiavo tarnyba ir pranešime apie įtarimą veiksmai buvo kvalifikuoti pagal baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 2 dalį, tai yra siekė asmeninės turtinės naudos, pasisavindama už žemės sklypų planų sudarymą gaunamus pinigus.⁵⁰

4.3. Administracinės atsakomybės pagrindai

Asmenims dirbantiems valstybės tarnyboje už piktnaudžiavimą tarnyba galima taikyti ne tik baudžiamąją atsakomybę, bet ir administracinę. Ši atsakomybės forma dažniausiai kyla dėl viešųjų ir privačiųjų interesų konflikto. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo 3 straipsnis imperatyviai nustato valstybės tarnyboje dirbančių asmenų privalomas pareigas, kitaip tai galima įvardinti ir kaip prievolės. Tai

- Nešališkai, sąžiningai ir tinkamai atlikti tarnybines pareigas;
- Teisės aktų nustatyta tvarka ir priemonėmis vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, jog toks konfliktas yra;
- Nesinaudoti pareigomis asmeninei naudai gauti;
- Priimdami sprendimus, vadovautis įstatymais ir visų asmenų lygybės principu;
- Nesinaudoti ir neleisti naudotis tarnybine ar kita su savo veikla susijusia informacija kitokia tvarka ir mastu, negu nustato įstatymai ir kiti teisės aktai;
- Nesinaudoti ir neleisti naudotis jokia valstybės ar savivaldybėms naudojama nuosavybe kitokia tvarka ir mastu, negu nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.⁵¹

---

⁵⁰ 2005-03-07 Šiaulių apygardos Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokurorės nutarimas baudžiamojoje byloje Nr. 07-1-304-04;

⁵¹ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. Valstybės žinios, 1997, Nr. 671659;

Šių reikalavimų yra nepaisoma ir piktnaudžiaujant tarnyba baudžiamosios teisės prasme. Ir tik, kai yra nustatomas didelės žalos nebuvimo požymis, kyla administracinė atsakomybė. Išeliminuojamas didelės žalos požymis. Bet, jei formalus pagrindas nustatyti piktnaudžiavimą yra panašių, net tapačių reikalavimų nevykdymas, tai kyla klausimas ar būtent šio įstatymo reikalavimai nesuteikia realios galimybės piktnaudžiauti tarnybine padėtimi ir išvengti baudžiamosios atsakomybės.

Toliau atkreiptinas dėmesys į Lietuvos Respublikos administracinės teisės pažeidimo kodekso 202⁽¹⁾ straipsnį dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo pažeidimo. Jame teigiama, kad pažeidus aukščiau minėtame įstatyme draudžiančias, įpareigojančias ar apribojančias nuostatas kyla administracinė atsakomybė.

Analizuojant teisinę literatūrą neįmanoma nepritarti L. Pakštaičio nuomonei, kad baudžiamajame įstatyme reikėtų numatyti baudžiamojo nusižengimo sudėtį ir baudžiamojo kodekso straipsnį papildyti 3 dalimi, kuri numatytų piktnaudžiavimą kaip baudžiamąjį nusižengimą. Ko gero toks papildymas užkirstų kelią valstybės tarnautojams ar jiems prilygintiems asmenims piktnaudžiauti tarnyba ir išvengti baudžiamosios atsakomybės. Šiuo atveju padaromos žalos pobūdis turėtų būti vertinamas tik iki 250 MGL.

Nors tai yra tik galimybės vėl piktnaudžiauti, suteikimas. Reikia įvertinti ir tai, kad būtent baudžiamuoju įstatymu siekiama uždrausti nusikalstamas veikas ir sumažinti nusikalstamumą. Ir tokie teiginiai, kad būtent šis nusikaltimas turi latentiškumo pobūdį ir jis dažnai yra neišaiškinamas, vertintinas kritiškai. Būtų tikslinga baudžiamąjį poveikį asmenims, kurie piktnaudžiauja ir padaro žalą valstybei, asmeniui, taikyti įgyvendinus L. Pakštaičio išdėstytai nuomonei, kad nusikaltimu piktnaudžiaujama tada, kai padaroma didelė žala, baudžiamuoju nusižengimu, kai padaroma žala arba tiesiog žala, o drausminiu nusižengimu, kai padaroma nedidelė žala. Ir būtent toks žalos dydis leis pagrįstai diferencijuoti baudžiamąją atsakomybę ir suderinti teisinės atsakomybės rūšis-drausminę, administracinę, baudžiamąją.⁵²

---

⁵² cit.op. Nr.39 p.95-101.

Išvados ir pasiūlymai

Apibendrinant galima padaryti keletą svarbių išvadų ir pasiūlymų. Subjektas turėtų būti aiškinamas kaip asmuo turintis, valstybės tarnybos įstatymo, statutų, kitų teisės norminių aktų suteiktus įgaliojimus ir piktnaudžiavęs tarnyba ar viršijęs jam suteiktus įgaliojimus. Tokiu pagrindu būtų išvengta pernelyg išplėsto subjekto sąvokos išaiškinimo.

Statutinis pareigūnas, kaip šio nusikaltimo subjektas, jam suteikti įgaliojimai, jo atliekamos funkcijos turėtų būti aiškinami nesiremiant Valstybės tarnybos įstatymu, o remiantis konkrečiu statutu, Policijos veiklos įstatymu ir visais kitais lokaliniais teisės aktais. Kadangi analizuoto nusikaltimo norma yra blanketinė ir nukreipiančioji į kitus teisės aktus, todėl Valstybės tarnybos įstatymu turėtų būti remiamasi tik tiek, kiek konkretaus pareigūno įgaliojimų nereglamentuoja kiti norminiai aktai. Taip pat tam tikri tyčiniai veiksmai, atlikti viršijant jiems suteiktus įgaliojimus turėtų būti suprantami kaip kvalifikuojantis požymis.

Piktnaudžiavimas tarnybiniais įgaliojimais gali būti padaromas tiek tiesiogine, tiek netiesiogine tyčia. Piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi būtų tikslinga aiškinti įtariamąjo, kaltinamojo asmens turėtu motyvu padaryti būtent tokią veiką kaip piktnaudžiavimas. Todėl, manau, kad vertėtų grįžti prie anksčiau galiojusio įstatymo pozicijos, kai šios nusikalstamos veikos- piktnaudžiavimas tarnybiniais įgaliojimais ir tarnybinių įgaliojimų viršijimas buvo išskaidytos į atskiras sudėtis: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi ir tarnybinių įgaliojimų viršijimas.

Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi turi būti aiškinamas piktnaudžiavimo tarnybiniais įgaliojimais aspektu. Pati tarnybinė padėtis asmeniui yra suteikiama konkrečiais teisės norminiais, poįstatyminiais, lokaliniais teisės aktais ir juose išsamiai reglamentuojama. Tarnybinė padėtis neatsiejama nuo tarnybinių įgaliojimų ir be suteiktų tarnybinių įgaliojimų yra neįmanoma kaip ir tarnybiniai įgaliojimai be tarnybinės padėties.

Manau, kad svarbu būtų įstatyme numatyti piktnaudžiavimą tarnyba kaip baudžiamąjį nusižengimą, tokiu būdu atsisakant piktnaudžiavimo kaip tarnybinio-drausminio nusižengimo sudėties. Tokiu atveju ikiteisminio tyrimo darbuotojams būtų pagrindas plačiau ir išsamiau įvertinti padarytos žalos mastą ir tinkamai taikyti būtent baudžiamąją atsakomybę, taip užkertant kelią valstybės tarnautojams piktnaudžiauti valstybinėmis pareigomis.

Atsižvelgiant į konkretaus padaryto nusikaltimo pavojingumo laipsnį, pakartotinumą, šio nusikaltimo subjektui turėtų būti apribotos jo galimybės atlikinėti valstybinės reikšmės pareigas, taip pat negalėtų būti ateityje suteikiami jokie tarnybiniai įgaliojimai ar galimybė eiti kitokio pobūdžio viešąsias valstybines pareigas, įvestas draudimas užimti viešąsias pareigas.

Apibendrinus visą atliktą darbą teiktinas pasiūlymas keisti straipsnio dalį ir ją išdėstyti sekančiai: asmuo, kuriam atitinkamu teisės aktu suteikti valstybės tarnautojo įgaliojimai, piktnaudžiavęs tarnybiniais įgaliojimais ar viršijęs tarnybinius įgaliojimus, jei dėl tokių jo veiksmų padaryta didelė žala valstybei, viešajai, tarptautinei organizacijai, fiziniam ar juridiniam asmeniui.

Analysis of Constituent elements of the Abuse of office (summary)

Magistriniame darbe analizuojama nusikaltimų valstybės tarnybai esmė, piktnaudžiavimo sudėtis (BK 228 straipsnis) plačiąją prasme: subjektas, subjektyvieji požymiai, objektas, objektyvieji požymiai, sankcija, didelė žala kaip piktnaudžiavimo sudėties padarinys, jos nustatymo aspektai, nusikaltimo padarymo motyvas. Pasiremiant įvairių autorių nuomone, tiek ir Lietuvos teismų praktika, užsienio šalių pareiginių nusikaltimų analize darbe yra analizuojamas piktnaudžiavimo nusikaltimo bei kitų teisės pažeidimų, susijusių su piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi ar įgaliojimų viršijimu, santykis, jų kaip dviejų atskirų nusikalstamų veikų vertinimas. Atliekant nuosprendžių analize piktnaudžiavimas analizuojamas kaip teisminės praktikos reiškinys. Siekiama atskleisti pareiginių nusikaltimų ir pažeidimų skirtumus. Analizės atlikimui pasirinktas istorinis ir lyginamasis metodais. Pasinaudojant istoriniu metodu atlikta istorinė apžvalga. Lyginamasis metodas buvo panaudotas lyginant įvairių šalių nusikaltimus valstybės tarnybai. Analizuojant remtasi teismų nuosprendžiais, moksliniais darbais, įvairiais straipsniais, baudžiamosios teisės literatūra.

In final paper analyzes the public service nature of crime and the abuse of the composition (CC-228) in the wider sense: subject, subjective attributes, object attributes, objective evidence signs, the penalty, significant harm as a consequence of the abuse ended, they were determined aspects of the crime committed by reason of the choice of different authors, both and Lithuanian judicial practice, foreign official crime analysis work is analyzed, abuse and other criminal offenses relating to abuse of authority or misuse of power, a ratio of two different assessment of offenses. The analysis of the criminal misuse of the analysis of case law phenomenon. The aim is to reveal the official crimes and violations of the differences. The analytical performance of selected historical and comparative methods. Trought a historical overview of the historical approach taken. The comparative method was used for comparing different countries, crimes against the public service. The analysis was based on judicial decisions, academic writings, various articles, criminal law literature.

Literatūros sąrašas

1. Teisės aktai:

1.1. Nacionaliniai teisės aktai:

1) Lietuvos Respublikos Konstitucija (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014;

2) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004-12-13 nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. Valstybės žinios, 2004, Nr. 181-6708;

3) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009-06-08 nutarimas dėl Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio nuostatų, įtvirtinančių juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę, ir 43 straipsnio 4 dalies, kurioje įtvirtintos kai kurios bausmių skyrimo juridiniams asmenims taisyklės, konstitucingumo. Valstybės žinios, 2009, Nr. 69-2798;

4) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Tekstas su pakeitimais ir papildymais iki 1997-01-17 d., Teisės aktai, 1997;

5) Lietuvos Respublikos kodeksų rinkinys. Pirmasis leidinys. VI Teisinės informacijos centras, 2000

6) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Oficialus tekstas. Ketvirtas leidimas. Vilnius, 2004;

7) Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Oficialus tekstas. 18-oji papildyta laida. Vilnius, 2008;

8) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Oficialus tekstas. 6-oji laida. Vilnius, 2007;

9) Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 45-1708;

10) Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. Valstybės žinios, 1997, Nr. 67-1659;

11) Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. Valstybės žinios, 1999, Nr. 60-1945;

13) Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymas. Valstybės žinios, 2006, Nr. IX-1538;

14) Lietuvos Respublikos seimo kontrolierių įstatymas. Valstybės žinios, 1998, Nr. VIII-950;

1.2. Tarptautiniai teisės aktai:

1) Konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, parengta vadovaujantis Europos sąjungos sutarties K.3 straipsnio 2 dalies c punktu. 1997, Nr. 1997/C195/02;

2) Bendrieji veiksmai 1998-12-22 Tarybos priimti remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3. straipsniu, dėl korupcijos privačiame sektoriuje. 1998, Nr. 1998/742.

2. Specialioji literatūra:

2.1. Monografijos, vadovėliai ir pan. leidiniai:

1) АХРАМЕНКО, Н.Ф., БАБИЙ, Н.А., БОРОДА, ББ. и другие. Уголовное право Республики Беларусь. Особенная часть, учебное пособие;

2) BUKELIENĖ, D. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto išvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai). Vilnius:Eugrimas, 2008;

3) Dr. ČAIKOVCKI, A. „Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės reikšmė baudžiamosios atsakomybės už piktnaudžiavimą tarnyba reglamentavimui ir aiškinimui nacionalinėje teisėje. Teisė, 2005. Nr. 54;

4) Dr. ČAIKOVSKI, A. Nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams subjektas. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007‘

5) Dr. ČAIKOVSKI, A. Valstybės tarnautojui prilygintas asmuo: funkcijos ir įgaliojimai. Jurisprudencija, Mokslo darbai, 2007 6 (96);

6) GIRDENIS, T. Didelės žalos darymas valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam arba fiziniam asmeniui kaip piktnaudžiavimo sudėties požymiai. Jurisprudencija, Mokslo darbai, 2006 7 (85);

7) GRUODYTĖ, E. Valstybės tarnautojo samprata nusikaltimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams skyriuje. Jurisprudencija, Mokslo darbai, 2006 7 (85);

8) GUTAUSKAS A., LAUCIUS J. Korupcija Lietuvoje: ikiteisminio ir teismo nagrinėjimo praktika“. Vilnius: Teisės institutas, 2007;

9) LAURINAVIČIUS, A. Karjeros procesų statutinėje valstybės tarnyboje valdymas. Viešojo politika ir administravimas, 2002, Nr. 3;

10) LIGEKAITĖ, I. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos. Jurisprudencija, 2003 t. 45 (37);

11) PAKŠTAITIS, L. Piktnaudžiavimo kriminalizavimo, vertinimo bei normos tobulinimo problemos, Jurisprudencija, Mokslo darbai 2006 7 (85); 95-101;

12) PAKŠTAITIS, L. Baudžiamoji atsakomybė už kyšininkavimą pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: teorinės ir praktinės problemos. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S).-Vilnius:Lietuvos teisės universitetas, 2004;

13) PIESLIAKAS, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius, 2006;

14) PIESLIAKAS, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga, Vilnius, 2008;

15) PIESLIAKAS, V. Priežastinis ryšys tarp pavojingos veikos ir baudžiamajame įsytame numatytų padarinių ir jo nustatymas teismų praktikoje. Jurisprudencija, Mokslo darbai, 2006 7 (85);

16) РЕШЕТНИКОВ, Ф.М., ИГНАТОВ, М.А, МЕНШИК, А.А., АПОРОВОЙ, Т.В. Ответственность за должностные преступления в зарубежных странах. Москва, 1994

17) SOLOVEIČIKAS, D. Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė (lyginamieji aspektai). Vilnius, 2006;

18) ШНИТЕНКОВ, А.В. Ответственность за преступление против интересов государственной службы и интересов службы в коммерческих и других иных организациях. Юридический центр пресс, 2006;

19) Baudžiamasis statutas su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais. Kaunas:D. Gutmano knygynas, 1934;

20) Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. Vilnius:Mintis, 1989;

21) Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis, Vilnius:teisinės informacijos centras, 2004;

22) Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius, 2003;

23) Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga. Vilnius, 2001;

24) Kolektyvinė monografija. Valstybės tarnybos teisinis reguliavimas ir perspektyvos Lietuvos Respublikoje. Vilnius, 2008;

25) Российское уголовное право. Особенная часть учебная практика. 2 издание. Москва, 2007;

26) Постановление пленума верховного суда 2 Республики Беларусь, 004-12-16 Нр. 12;

2.2. Straispnis periodiškai leidžiamame žurnale, seminare, paskaitų medžiaga:

1) Verslo ir komercinė teisė 6,99. Vilnius, 1999;

2) PIESLIAKAS, V. Nusikaltimai valstybės tarnybai Lietuvos baudžiamojoje teisėje (nuo 1961 metų iki naujo LR BK projekto). Tarptautinio seminaro „Korupcijos prevencija“ vykusio Lietuvos Policijos akademijoje 1997 m. balandžio 8-9 d., medžiaga;

3) Doc. dr. DRAKŠIENĖ, A. Baudžiamosios teisės specialios dalies paskaitų konspektai, Vilniaus universitetas, 2009 metai.

3. Teismų sprendimai:

1) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004-12-13 nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“. Valstybės žinios, 2004, Nr.181-6708;

2) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009-06-08 nutarimas dėl Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio nuostatų, įtvirtinančių juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę, ir 43 straipsnio 4 dalies, kurioje įtvirtintos kai kurios bausmių skyrimo juridiniams asmenims taisyklės, konstitucingumo. Valstybės žinios, 2009, Nr. 69-2798;

- 3) Europos Žmogaus Teisių teismo sprendimas byloje Sipavičius prieš Lietuvą;
- 4) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/2010;
- 5) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-488/2010;
- 6) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-88/1999;
- 7) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-81/1999;
- 8) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-31/1999;
- 9) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-243/1999;
- 10) Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-21/2010;
- 11) Vilniaus apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-155/2010;
- 12) Vilniaus apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-46/2008;
- 13) Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-1084/2009;
- 14) Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-29/2009;
- 15) Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-49/2008;
- 16) Kauno apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-377-238/09;
- 17) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-181-498/09;
- 18) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-65-498/09;
- 19) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-39-506/06;
- 20) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-11-628/06;
- 21) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-422-99/07;
- 22) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 479-628/07;
- 23) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-592-119/07;
- 24) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-109-582/05;
- 25) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-21-99/06;
- 26) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1-628/08;
- 27) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-554/119
- 28) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-652-506/06;
- 29) Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-18-506/07;
- 30) Šiaulių apylinkės teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-100-62/05;
- 31) 2005-03-07 Šiaulių apygardos Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokurorės nutarimas baudžiamojoje byloje Nr. 07-1-304-04;

- 32) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis teismų praktika Nr. 26. Vilnius, 2007;
- 33) Rusijos Aukščiausiojo Teismo biuletenis Nr. 3, 1990;
- 34) Rusijos Aukščiausiojo Teismo biuletenis Nr. 11, 1998.

4. Internetinės nuorodos:

- 1) <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=perfekcionizmas> ;
- 2) http://lt.wikipedia.org/wiki/Vie%C5%A1oji_paslauga – Dvorak, J. (2004, balandžio mėn). Viešųjų Paslaugų Privatizacija Lietuvoje – ES Įtaka. „Lietuvos aukštųjų mokyklų vadybos jaunųjų mokslininkų konferencijos darbai“ 2004/7. Vytauto Didžiojo Universitetas;
- 3) <http://www.terminu.zodynas.info/obstrukcija>.